

Jaarverslag 2011

Stichting Pensioenfonds Fluor
Nederland

Inhoudsopgave

Jaarverslag	5
1. Kerncijfers	7
2. Verslag van het bestuur	9
3. Verslag van de deelnemersraad	24
4. Verslag Beleggingen	26
5. Verslag van het verantwoordingsorgaan	29
Jaarrekening	33
6. Balans per 31 december 2011	34
7. Staat van baten en lasten over 2011	37
8. Kasstroomoverzicht over 2011	39
9. Toelichting grondslagen	41
10. Toelichting op de balans	45
11. Toelichting op de staat van baten en lasten	57
Overige gegevens	64
12. Bestemming saldo van baten en lasten	65
13. Uitvoeringsovereenkomst	66
14. Gebeurtenissen na balansdatum	67
15. Actuariële verklaring	68
16. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	70

Jaarverslag

1. Kerncijfers

	2011	2010	2009	2008	2007
Deelnemers (aantallen)					
Actieven	743	758	868	901	837
Arbeidsongeschikten	15	15	16	0	0
Subtotaal	758	773	884	901	837
Gewezen deelnemers	714	678	602	593	565
Gepensioneerden	499	471	439	421	401
Totaal aantal deelnemers	1.971	1.922	1.925	1.915	1.803
Bedragen (x € 1.000)					
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
- Vastgoedbeleggingen	18.360	19.460	15.723	3.777	6.637
- Aandelen	62.760	72.625	68.198	41.648	63.055
- Vastrentende waarden	222.696	169.689	148.545	138.418	140.660
- Derivaten	0	0	0	2.246	713
- Overige beleggingen (inclusief beleggingsvorderingen)	19.775	21.251	18.083	6.382	7.032
- Totaal beleggingen	323.591	283.025	250.549	192.471	218.097
Stichtingskapitaal en reserves	15.132	21.777	17.751	(4.739)	41.948
Technische voorzieningen	305.677	263.377	232.748	218.735	176.006
Dekkingsgraad FTK (%)	104,95	108,27	107,63	97,83	123,83
Marktrente RTS	2,73	3,45	3,96	3,44	4,91
Indexatie ingegane pensioenen (%)	-	-	-	1,3	1,7
Premiebijdragen					
- Feitelijke premie	10.564	10.197	11.149	11.274	10.373
- Kostendeckende premie	7.066	11.234	10.606	11.995	7.341
- Gedempte premie	6.647	11.068	-	-	-
Pensioenuitkeringen	9.190	9.253	7.871	7.466	6.873
Backservice koopsom	3.602	400	3.166	3.417	5.980
Pensioenuitvoeringskosten	397	460	339	458	416
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	34.366	34.576	33.049	(27.306)	(4.904)
Beleggingsrendement ¹ (%)	14,92	13,56	14,55	(12,30)	(2,20)
Franchise	16.500	16.400	16.000	15.600	15.300

FTK = Financieel Toetsing Kader: Beschrijft de basis waarop de pensioenverplichtingen worden berekend met ingang van 1 januari 2007.

¹ Voor 2009 is dit percentage gebaseerd op het gerealiseerde beleggingsrendement vanaf het moment van overdracht van de beleggingen aan AEGON Asset Management begin februari van 17,7% en het rendement in de maand januari bij Fortis ASR van -/-2,7%.

RTS = Rente Termijn Structuur; Een reeks van renteswaps waarden in procenten voor een periode van 60 jaar. Voor elk jaar wordt er een rente percentage vastgesteld waarmee de verplichtingen voor dat jaar worden verdisconteerd. Voor verplichtingen met een looptijd van langer dan 60 jaar wordt het rentepercentage van 60 jaar gebruikt. Deze rente curve vervangt de traditionele 4% rekenrente. De RTS is onderdeel van het FTK en wordt maandelijks gepubliceerd door de DNB.

2. Verslag van het bestuur

Alle bedragen in dit verslag luiden in hele euro's, tenzij anders aangegeven.

2.1. Algemeen

2.1.1. Werkingsfeer van het Fonds

Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland (het Fonds) is de uitvoerder van de pensioenregeling van Fluor B.V., Fluor Consultants B.V en Fluor Infrastructure B.V.

Voor een beschrijving van de door het Fonds uitgevoerde regeling in verslagjaar 2011 wordt verwezen naar het pensioenreglement van de Stichting, zoals gewijzigd per juli 2008. Dit reglement is inmiddels op een aantal punten geactualiseerd (versie januari 2012) en zal in het voorjaar van 2012 op de website van het Fonds worden geplaatst (pension.fluor.nl). Van het reglement is een populaire versie vervaardigd, die eveneens is te vinden op de website.

2.1.2. Herverzekering

Met ingang van 1 januari 2009 is er een herverzekeringsovereenkomst afgesloten tussen het Fonds en AEGON Levensverzekering N.V. (AEGON) met een looptijd van 5 jaar.

Sinds september 2011 wordt het vermogensbeheer volledig uitgevoerd door AEGON Asset Management (AEGON). Voor die tijd had het fonds Alliance Bernstein als 2e vermogensbeheerder. Door tegenvallende resultaten over een aanzienlijk lange periode heeft het fondsbestuur, op advies van de beleggingscommissie, besloten om in 2011 te stoppen met deze vermogensbeheerder.

AEGON Investement Management brengt maandelijks verslag uit aan het Fonds over de stand van de beleggingen. Deze rapportage wordt in de maandelijks bestuursvergadering besproken en nader toegelicht door de beleggingscommissie, waarna de rapportage tevens wordt besproken in de overlegvergadering met de deelnemersraad.

Het beleggingsresultaat komt geheel ten goede aan dan wel ten laste van het Fonds.

De pensioenverplichtingen van boekjaar 2011 worden gewaardeerd tegen marktwaarde zoals vastgelegd in het door De Nederlandsche Bank (DNB) voorgeschreven Financieel Toetsingskader (FTK)

Voor de contractjaren 2009 t/m 2013 is er een resultaatdeling afgesproken. Het Fonds deelt voor 70 % mee in een positief resultaat. Een eventueel negatief resultaat komt volledig voor rekening van de herverzekeraar. Hoewel in juridische termen nog wel gesproken kan worden van herverzekering is er in de praktijk sprake van een nagenoeg volledig eigen risicodragend Fonds.

Het Fonds wordt daarom dan ook als zodanig aangemerkt en moet voldoen aan een uitgebreide rapportageverplichting conform de richtlijnen van DNB.

2.2. Gang van zaken in 2011

2.2.1. Algemeen

Het jaar 2011 was een buitengewoon interessant pensioenjaar. Het kabinet bereikte in juni 2011 overeenstemming met de werkgeversorganisaties en de vakbonden over de toekomst van het pensioenstelsel d.m.v. het pensioenakkoord. In dit pensioenakkoord staan maatregelen die de pensioenvoorzieningen betaalbaar moeten houden, waaronder een hogere pensioenleeftijd en een flexibele AOW.

De uitwerking van het pensioenakkoord zal van invloed zijn op zowel de arbeidsvoorwaarden (contract, langer doorwerken, wijziging Sociale Verzekeringsstelsel) als op de pensioenregelingen.

Ook werd het pensioenregister operationeel in januari 2011. Dit register is een gezamenlijk initiatief van de Nederlandse pensioenfonds, pensioenverzekeraars en de Sociale verzekeringsbank (SVB). Via de website www.mijnpensioenoverzicht.nl is het voor iedere Nederlander mogelijk om een overzicht te krijgen van de

door haar/hem opgebouwde pensioenaanspraken bij pensioenfondsen of verzekeraars en/of de AOW rechten.

Tevens werd het Financieel Toetsingskader aangepast en daalde de rente tot een historisch dieptepunt. Het jaar 2011 kenmerkte zich ook als het jaar waarin het pensioen net als in het verslagjaar 2010, veelvuldig in de media werd besproken met name als het ging over de dekkingsgraad of het korten van pensioenaanspraken.

Er vond in 2011 viermaal overleg plaats met de deelnemersraad en er werden 11 bestuursvergaderingen gehouden. Ook waren er een aantal bestuursmutaties.

Door het bestuur en administrateur werd in 2011 gewerkt aan een groot aantal actiepunten die nader in dit verslag kort zullen worden toegelicht.

2.2.2. Licht herstel op de financiële markten en de vermogenspositie van het pensioenfonds

De dekkingsgraad is de indicator voor de vermogenspositie van een pensioenfonds.

Een dekkingsgraad van 100% betekent dat een pensioenfonds precies over voldoende vermogen beschikt om zijn verplichtingen na te komen. De overheid wil dat pensioenfondsen extra geld in kas hebben en eist een dekkingsgraad van minimaal 105%. Daarnaast moet een pensioenfonds een reserve hanteren die gerelateerd is aan het beleggingsrisico. Voor het Fonds betekent dit een vereiste dekkingsgraad van 111,6%.

Het Fonds kreeg in de loop van 2008 te maken met een dekkingsgraad die onder de 111,6 % lag, waardoor er sprake was van een reservetekort. Dit werd in oktober 2008 gemeld aan De Nederlandsche Bank (DNB) die toezicht houdt op de pensioenfondsen. In december 2008 moest het fonds een situatie van onderdekking (dekkingsgraad onder de 105%) melden.

Als gevolg hiervan moest er begin 2009 een herstelplan worden ingediend bij DNB. In dit herstelplan geeft het bestuur aan hoe en wanneer de situatie van onderdekking en reservetekort wordt hersteld.

Dit herstelplan wordt jaarlijks geëvalueerd door de toezichthouder waarbij wordt gekeken hoe groot het herstel is in een jaar en welke effecten aan dit herstel ten grondslag liggen. Rapportage van zo'n herstelplanevaluatie vindt plaats in de maand februari.

Evenals in 2010 liet de eerste helft van 2011 een herstel zien met een verbetering op de financiële markten en een licht stijgende rente. De dekkingsgraad stond in juni op 110,9 %. Vanaf juli daalde de markrente en kwam in september uit op een historisch dieptepunt. De dekkingsgraad daalde in deze maand tot 101,2%. (bij een dalende rente stijgen de pensioenverplichtingen)

Doordat het Fonds het renterisico voor 75% heeft afgedekt daalde de dekkingsgraad minder snel dan bij veel andere (grote) pensioenfondsen.

Uiteindelijk zorgde het defensieve beleggingsbeleid plus een aanvullende storting van de werkgever er voor dat het Fonds aan het eind van 2011 op een dekkingsgraad uit kwam van 105 %.

Dit percentage is gelijk aan het minimaal vereist eigen vermogen dat een pensioenfonds of pensioenverzekeraar moet hebben volgens de richtlijnen van DNB.

2.2.3. Het pensioenakkoord

Het kabinet heeft in juni 2011 overeenstemming bereikt met de werkgeversorganisaties en vakbonden over de toekomst van het pensioenstelsel. In het pensioenakkoord staan maatregelen die de pensioenvoorzieningen betaalbaar moeten houden, zoals een hogere pensioenleeftijd en een flexibele AOW.

Hieronder vindt u de belangrijkste maatregelen:

- Verhoging AOW-leeftijd
- Verhoging pensioenleeftijd: Witteveenkader
- Lagere premie, langer sparen
- Verhoging bedrag AOW
- Flexibele AOW
- Meer duidelijkheid over risico's pensioenen
- Lage inkomens extra ouderenkorting

- Stabiele pensioenpremies
- Vitaliteitspakket: werkbonus en mobiliteitsbonus
- Versterking bestuur pensioenfondsen

Een paar van bovenstaande maatregelen lichten we nader toe:

- Verhoging van de AOW leeftijd: Het kabinet wil in 2020 de AOW-leeftijd verhogen van 65 naar 66 en in 2025 naar 67. Bovendien wordt de AOW-leeftijd op den duur gekoppeld aan de levensverwachting
- Verhoging bedrag AOW: het kabinet wil vanaf 2013 voor een ieder de AOW met 0.6% extra per jaar verhogen
- Flexibele AOW: In 2020 wordt de pensioenleeftijd 66. Wanneer men toch besluit op 65e jarige leeftijd met pensioen te gaan, kan dit, maar dan wordt de AOW met 6,5 % gekort.

Uitwerking van het pensioenakkoord is voorzien in 2012. In het jaarverslag over 2012 zal hier wederom op worden ingegaan.

2.2.4. Het pensioenregister en de AEGON Pensioensite

Op 6 januari 2011 is het Pensioenregister definitief gelanceerd. Dit Pensioenregister is een initiatief van de gezamenlijke Nederlandse Pensioenfondsen, de pensioenverzekeraars en de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Dit samenwerkingsverband stelt vanaf deze datum de website www.mijnpensioenoverzicht.nl beschikbaar voor iedere Nederlander.

De website maakt het voor iedere Nederlandse burger mogelijk een overzicht te krijgen van de door hem/haar op te bouwen pensioenaanspraken bij pensioenfondsen en pensioenverzekeraars en zijn/haar opgebouwde AOW-rechten.

De dienstverlening van het Pensioenregister is gratis en wordt gezien als een publieke voorziening.

In 2011 is de website van het pensioenfonds aangepast. Op de website pension.fluor.nl is een link geplaatst die verwijst naar Ganeo het werknemersportaal van AEGON. Onder het tabblad " Actueel" vindt u dit werknemersportaal. Ganeo bevat veel informatie over pensioenzaken en geeft u de mogelijkheid om direct doorverwezen te worden naar de overheidssite www.mijnpensioenoverzicht.nl en om in te loggen op de AEGON Pensioensite (APS), waar u uw persoonlijke pensioeninformatie kunt terugvinden. Voor beiden heeft u wel toegangscode nodig.

2.2.5. Het Financieel Toetsingskader

Het Financieel Toetsingskader (FTK) komt voort uit de Pensioenwet en heeft als doelstelling de bescherming van de pensioentoezegging aan de deelnemers in het pensioenfonds. Deze regels zijn in 2011 aangescherpt zodat de risico's van pensioenfondsen inzichtelijker worden.

2.2.6. Werkzaamheden Bestuur

Vergaderingen van het bestuur

Tijdens het verslagjaar 2011 kwam het bestuur elf maal voor een vergadering bijeen. De belangrijkste vergaderonderwerpen waren: Vermogensbeheer, Pension Fund Governance, dekkingsgraad van het Fonds, evaluatie van het herstelplan, aanpassing van de juridische stukken en de evaluatie van het administratieve proces.

2.2.7. Juridische stukken

In het jaar 2011 zijn de onderstaande juridische documenten aangepast;

- De ABTN is bijgewerkt en verstrekt aan de toezichthouder (DNB)

- De opzet van het pensioenreglement is aangepast waardoor de tekst leesbaarder is geworden en de regeling beter aansluit bij de wijze waarop AEGON de regeling uitvoert.
- De Statuten zijn herzien conform de eisen van de Pensioenwet.

Het is belangrijk te vermelden dat er een verschil van inzicht was tussen de deelnemersraad en het bestuur over het schrappen van een artikel in de statuten met betrekking tot instemmingsrecht van de (actieve) deelnemers en de interpretatie van artikel 108 in de Pensioenwet.

Dit verschil van inzicht leidde er uiteindelijk toe dat de deelnemersraad de zaak aanhangig heeft gemaakt bij de Ondernemingskamer te Amsterdam.

De Ondernemingskamer verklaarde in zijn uitspraak dat de deelnemersraad niet ontvankelijk was in zijn beroep tegen het besluit van het pensioenfondsbestuur, om het artikel in de statuten (dat de deelnemers het recht gaf tot instemming door middel van een referendum) te schrappen. Het bestuur had dit besluit genomen om te voldoen aan de Pensioenwet.

Vervolgens is de rechtszaak in de overlegvergadering van september geëvalueerd door de deelnemersraad en het bestuur. Er is besloten een werkgroep op te richten die tot doel heeft om met een voorstel te komen voor een statutenwijziging waarin zoveel mogelijk recht wordt gedaan aan de oorspronkelijk intentie van het geschrapte artikel echter met dien verstande dat er voldaan wordt aan de Pensioenwet.

Dit alles naar aanleiding van de toezegging van het bestuur dat men voornemens is te onderzoeken hoe de strekking van het verwijderde artikel aangaande het referendum in een andere vorm kan worden teruggebracht en wel op een zodanige wijze dat dit niet in strijd is met de pensioenwet.

De werkingssfeer moet hierbij zoveel mogelijk overeenkomen met het originele artikel.

2.2.8. Asset-en Liability Management Studie

In het vorige jaarverslag is vermeld dat in december 2009 door het Fonds een brief van de directie is ontvangen met daarin het verzoek na te gaan wat de mogelijke gevolgen zullen zijn voor het Fonds indien de huidige pensioenregeling zal worden gesloten voor nieuwe deelnemers.

In 2010 is door Ortec een Asset-en Liability Management Studie uitgevoerd die de gevolgen van het sluiten van de regeling voor de werkgever inzichtelijk heeft gemaakt.

Ook in 2011 zijn de gevolgen van zo'n sluiting nogmaals bestudeerd door het bestuur.

Het pensioenfondsbestuur is in afwachting van het besluit van de directie van Fluor B.V. Naar verwachting zal een nieuwe pensioenregeling voor nieuwe deelnemers in de loop van 2012 worden ingevoerd. Ondanks het feit dat er voor de huidige employés niets wijzigt, omdat de huidige regeling niet wordt aangepast, zal alle informatie m.b.t. de nieuwe pensioenregeling worden gedeeld met alle werknemers.

2.2.9. Verstrekking van Uniform Pensioen Overzicht (UPO)

Ook in 2011 hebben alle employé's weer een Uniform Pensioen Overzicht (UPO) ontvangen van AEGON.

Op dit overzicht worden uw pensioenrechten vermeld en indien van toepassing ontvangt u ook een UPO m.b.t. uw AIP-kapitaal. De verzekeraar (AEGON) is jaarlijks verplicht een UPO aan u te verstrekken. Voor gepensioneerden gebeurt dit jaarlijks vanaf 2011. De premievrije polishouders (slapers) ontvangen vanaf 2012 voor de eerste keer een UPO. De pensioenwet schrijft voor dat deze groep één keer per 5 jaar een overzicht moet ontvangen.

2.2.10. AFM en DNB

Met de inwerkingtreding van de Wet op het financieel toezicht per 1 januari 2007 heeft het Fonds formeel te maken met twee toezichthouders. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) voor het zogenaamde gedragstoezicht en De Nederlandsche Bank (DNB) voor het prudente toezicht.

Door beide toezichthouders is in het boekjaar 2011 geen directe controle uitgevoerd op het Fonds. Wel is het Fonds op dit moment bezig met de afstemming van het communicatiebeleid aan de eisen van de AFM.

Daarnaast heeft de AFM alle pensioenfondsen in juli 2011 gevraagd een Self Assessment in te vullen.

Het assessment bestaat uit een drietal onderdelen, zijnde informatieverstrekking, zorgplicht en vragen die betrekking hebben op de evaluatie van de pensioenwetgeving.
Dit is op 20 juli verzonden aan de AFM.

Op 30 september 2011 kwam de AFM met een positieve beoordeling. Een assessment is één van de instrumenten die de AFM tot haar beschikking heeft om toezicht te houden. De resultaten van het Self Assessment kunnen voor de AFM aanleiding zijn om een nader onderzoek uit te voeren.
Dit was voor ons Fonds niet het geval.

In februari 2011 heeft er een integrale toetsing m.b.t. de statuten en reglementen plaatsgevonden. Hieruit zijn geen aanvullende vragen naar voren gekomen.

2.2.11. Invoering toeslagenlabel

In de Staatscourant van april 2011 is opgenomen dat pensioenfondsen en verzekeraars na moeten gaan of het opnemen van een toeslagenlabel op de daartoe aangewezen documenten bijdraagt aan de kwaliteit van de informatie aan de deelnemers. Het toeslagenlabel werd per 1 januari 2009 ingevoerd en moest informatie geven over toeslagverlening en dit uitdrukken in een zgn. kwalitatieve en beeldende maatstaf.
Het pensioenfondsbestuur heeft, in navolging van bijna alle Nederlandse pensioenfondsen, besloten af te zien van het invoeren van dit label.

2.2.12. Pension Fund Governance

In 2011 heeft het Bestuur zich ook bezig gehouden met Pension Fund Governance. Conform de Pensioenwet heeft het Fonds voor het intern toezicht gekozen voor een visitatiecommissie en een verantwoordingsorgaan.

Zoals gemeld in het vorige jaarverslag heeft het bestuur in 2010 de visitatie laten uitvoeren door een externe partij, zijnde VC-Holland. Op 10 juni 2010 ontving het bestuur het definitieve rapport van VC-Holland met hierin hun bevindingen en een aantal aanbevelingen.
Het bestuur is voornemens, conform de richtlijnen, één keer per drie jaar een visitatie te laten uitvoeren door een externe partij.

Belangrijkste conclusie van de visitatiecommissie was in 2010 dat het bestuur op een goede manier het Fonds bestuurt en anticipeert op de, voor het Fonds-relevante, ontwikkelingen. Er werd in het eindrapport gesteld dat de implementatie van de nieuwe Pensioenwet (PW) en de invoering van het Financieel Toetsings Kader (FTK) voortvarend ter hand zijn genomen. Daarnaast heeft het Fonds zich ook actief opgesteld om de Principes voor Goed Pensioenbestuur te implementeren. Het Fonds beschikt over voldoende deskundigheid, wat duidelijk naar voren kwam in de gevoerde gesprekken en overeenkwam met de aanwezige deskundigheidsmatrix.

De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- Aandacht te besteden aan een integrale benadering van het risicomanagement ten aanzien het vermogensbeheer.
- Het communicatieplan te toetsen aan de eisen van de AFM.
- Actiepunten voortkomend uit bestuursvergaderingen moeten beter worden bijgehouden en teruggekoppeld.
- Naar aanleiding van een toetsing van de uitkomsten van de laatste continuïteitsanalyse moet de toeslagambitie van het Fonds bekeken worden.
- Het uitvoeren van een zogenaamde stresstest op de actuele beleggingsportfolio en opname van tracking errors in de beleggingsrapportages.

Aan alle aanbevelingen is een nadere invulling gegeven of wordt op dit moment aan gewerkt.

In de zomer van 2009 is het verantwoordingsorgaan opgericht en van start gegaan.
Dit orgaan bestaat uit actieven, gepensioneerden en werkgever vertegenwoordigers. Na uitgebreid overleg met de deelnemersraad is besloten dat de gehele deelnemersraad vertegenwoordigd zal zijn in het verantwoordingsorgaan aangevuld met 2 werkgever vertegenwoordigers.

De drie geledingen binnen het verantwoordingsorgaan hebben bij stemming elk 1 stem.

Het verantwoordingsorgaan is bevoegd jaarlijks een oordeel te geven over:

- het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere relevante informatie;
- het door het bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen jaar;
- beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben;

Het verantwoordingsorgaan doet jaarlijks verslag.

Bevindingen en aanbevelingen zullen kenbaar worden gemaakt aan het pensioenfondsbestuur. Openheid en transparantie worden in deze als zeer belangrijk ervaren.

2.2.13. Bestuursvergaderingen 2011 en actielijst

Het pensioenfondsbestuur vergadert iedere laatste vrijdag van de maand met uitzondering van de maand juli (vakantieperiode).

Naast een uitgebreide agenda wordt er ook een actielijst vervaardigd. Op deze actielijst staan commissies vermeld die zich buigen over een pensioenonderwerp (een actiepoint) dat nader dient te worden uitgewerkt. Voorbeelden hiervan zijn: reglementen en statuten, Asset en Liability Management Studie, uitwerking van het pensioenakkoord, flexibilisering van de pensioenregeling, het opstellen van het kwaliteitshandboek en bijvoorbeeld het monitoren van de kosten van het vermogensbeheer. De commissies komen regelmatig bijeen. Bepreking en afronding van de actiepunten vinden plaats in de bestuursvergadering. Alle besluiten die genomen worden in de bestuursvergaderingen worden vermeld op de besluitenlijst.

2.2.14. Overleg met de Deelnemersraad in 2011

In het jaar 2011 hebben vier overlegvergaderingen plaatsgevonden tussen de deelnemersraad het bestuur. Op 1 juni werd in een overlegvergadering het jaarverslag 2010 besproken met het bestuur en de deelnemersraad. In deze vergadering werd dit verslag nader bekeken en werden de op- en aanmerkingen van de deelnemersraad besproken. Waarnodig werden correcties toegepast. Het bestuur diende vervolgens een adviesaanvraag in bij de deelnemersraad m.b.t. het jaarverslag 2010.

In de bestuursvergadering van 10 juni 2011, waarbij ook vertegenwoordigers van KPMG, Milliman actuarissen en AEGON en de deelnemersraad aanwezig waren, werd het jaarverslag 2010 door het voltallige bestuur goedgekeurd (unaniem) en ontving het bestuur een positief advies van de deelnemersraad.

In de extra overlegvergaderingen van 9 maart en 28 september werden met name het aanpassen van de juridische documenten, de financiële positie van het Fonds, de evaluatie van de herstelplannen alsmede de communicatie besproken.

Overleg m.b.t. toeslagverlening

Op 30 november 2011 vond er een overlegvergadering plaats tussen de deelnemersraad en het bestuur. Hoofdonderwerp was voorwaardelijke toeslagverlening 2012.

Het bestuur gaf in de vergadering aan ieder jaar de ambitie te hebben de pensioenen van de gepensioneerden en slapers te verhogen met het gecorrigeerde/afgeleide Consumenten Prijsindexcijfer alle huishoudens(CPI-afgeleid)

Echter op basis van voorlopige cijfers heeft het bestuur, na inwinnen van advies bij de deelnemersraad, besloten geen voorwaardelijke vrijwillige toeslag te verlenen op de ingegane pensioenen per 1 januari 2012. Dit in overeenstemming met de richtlijn voor indexatie in de ABTN.

Het pensioenfondsbestuur licht haar beslissing als volgt toe:

- Het Fonds bevindt zich, volgens de richtlijnen van DNB, nog steeds in een situatie van reservetekort. In deze situatie kent het Fonds geen toeslagen toe. Dit om te voorkomen dat het herstel uit de situatie van reservetekort negatief wordt beïnvloed.

Hoewel er bij een groot aantal pensioenfondsen een korting op de pensioenaanspraken wordt gehanteerd, met als doel de dekkingsgraad van het pensioenfonds te herstellen, is dit vooralsnog niet van toepassing op ons Fonds.

2.2.15. Beleggingsbeleid en performance

De algemene doelstelling van het beleggingsbeleid is een zo goed mogelijk rendement behalen binnen de randvoorwaarden van een aanvaardbaar risico.

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. De hoofddoelstelling van het beleggingsbeleid is dan ook: het op langere termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van het strategische beleggingsbeleid bij een acceptabel risico, rekening houdend met de verplichtingenstructuur van het Fonds.

Hoewel het rendement op de portefeuille een hoge prioriteit heeft, staan een enigszins defensief karakter van het beleggingsbeleid en een voorzichtige afweging van risico en rendement voorop.

Het beleggingsjaar 2011 werd gekenmerkt door een licht herstel op de financiële markten. Het rendement kwam ultimo 2011 uit op + 14.92%. Hierbij is rekening gehouden met LDO (afdekking van het rente- risico d.m.v. Long Duration Overlay).

De beleggingsportefolio ex LDO laat een jaarrendement zien van 2.83 %, dit t.o.v. de benchmark van 2.64 %. Het afdekken van de rente d.m.v. LDO zorgde dus voor een toevoeging van extra rendement van 12,09%. Vooral de daling van de van de rente (RTS) zorgde ervoor dat LDO positief bijdroeg aan het rendement.

In augustus 2011 heeft het bestuur besloten afscheid te nemen van de

2e vermogenbeheerder Alliance Bernstein (AB). De voornaamste reden voor deze beslissing was de voordurende onder performance van het AB Global Equity Fund ten opzichte van de benchmark.

Het vermogen werd overgeheveld naar AEGON, die beter presteren op de aandelenmarkt en al een groot deel van het vermogensbeheer uitvoerde voor het Fonds. I.v.m. de onrust op de financiële markten aan het eind van het 3e kwartaal heeft het bestuur besloten om tijdelijk niet meer automatisch te "rebalancen". Hierdoor werd voorkomen dat er extra werd belegd in beleggingscategorieën die slecht presteerden. Dit mechanisme heeft gezorgd voor een meer prudente beleggingsmix en een beperking van het beleggingsrisico.

Wel is het bestuur zich er van bewust dat het rendement daardoor potentieel beperkt werd en dat het op lange termijn niet houdbaar is om de positie van aandelen bevroren te houden. Regelmatig wordt er bekeken of het "op hold zetten" van de portfolio ongedaan moet worden gemaakt.

2.2.16. Pensioennieuws actueel

Het partnerpensioen na de leeftijd 65 jaar

Het is belangrijk dat de deelnemers aan de pensioenregeling zich realiseren dat met invoering van de nieuwe pensioenregeling in het jaar 2005 het partnerpensioen nog maar voor de helft is gekapitaliseerd. De deelnemer bouwt vanaf 2005 nog maar 35 % partnerpensioen op. Omdat dit ieder jaar een aandachtspunt voor alle actieve deelnemers aan de pensioenregeling zal blijven, wordt dit onderwerp jaarlijks in het jaarverslag van het Fonds opgenomen.

Bij overlijden **na de 65 jarige leeftijd of bij uitdiensttreding** wordt het effect van de gehalveerde opbouw van het partnerpensioen goed zichtbaar. Dan ontvangt uw partner geen 70% van uw opgebouwde ouderdompensioen maar minder.

Indien men deelnemer werd na 1 januari 2005 is dit slechts 35 % .

Bij overlijden tijdens actief dienstverband is dit 70 % van uw uitzichtpensioen, omdat naast de 35% kapitaalopbouw voor het partnerpensioen ook 35% op risicobasis is verzekerd.

In het pensioenreglement is opgenomen dat bij het ingaan van het pensioen het partnerpensioen **automatisch** zal worden opgehoogd tot 70 % van het ouderdompensioen (OP). Dit gaat echter wel ten koste van uw OP.

Deze maatregel is opgenomen in het reglement om de zorgplicht jegens de nabestaande te borgen.

Er bestaat wel de mogelijkheid om deze automatisch uitruil ongedaan te maken.
De deelnemer en zijn/haar partner zullen dan een verklaring moeten ondertekenen waarbij men aangeeft hiervan af te zien.

2.2.17. De A.I.P.-regeling

Voor de polishouders van de "oude" *Aanvullend Individuele Pensioenregeling* (AIP) is het in 2011 alleen nog mogelijk om het AIP-kapitaal in 3 jaar (36 termijnen) vanaf 62 jaar uit te laten keren, indien men is geboren voor 1 januari 1950.

De optie om in 5 jaar uit te keren is wettelijk niet meer mogelijk.

Vanaf 2015 vervalt ook de 3-jaars optie en kan het AIP-kapitaal alleen nog maar worden omgezet in een levenslange aanspraak. Men kan dan alleen nog het AIP kapitaal omzetten in een levenslang ouderdomspensioen in combinatie met een partnerpensioen of alleen in een levenslang ouderdomspensioen.

2.2.18. Lijfrente

De 3e pensioenpijler regelt hoe een employé, naast de AOW en het bedrijfspensioen individueel bij kan sparen voor zijn/haar pensioen (aanvullend).

Daar de A.P.P.regeling (aanvullend pensioenplan) van Fluor per 01-01-2010 is komen te vervallen en er ook in 2011 geen alternatieven zijn is het op dit moment alleen nog maar mogelijk om aanvullend te sparen in een lijfrenteverzekering of eventueel d.m.v. banksparen. Voor deze laatste optie kunt u bij uw bank informatie opvragen.

Lijfrentes zijn fiscaal aftrekbaar (binnen bepaalde fiscale grenzen) en het is mogelijk om d.m.v. een fiscale jaarruimteberekening en/of reserveringsruimteberekening deze extra ruimte te bepalen. Lijfrentes keren uit vanaf een bepaalde leeftijd en doen dit periodiek (bv. in max. 5 jaar). Het is niet mogelijk om dit opgebouwde kapitaal om te zetten in levenslange pensioen en/of partnerpensioenbedragen.

De werkgever is, na het wegvallen van de APP-regeling bij Delta Lloyd, zich aan het oriënteren op de markt. Men beraadt zich nog of een eventuele nieuwe bijspaarregeling collectief moet worden afgesloten of dat de employé dit individueel moet gaan doen.

2.2.19. De Algemene Nabestaandenwet (ANW)

Zeer belangrijk (controleer uw persoonlijke situatie op dit onderwerp)

Iedereen die in Nederland woont of werkt kan op grond van de ANW een uitkering krijgen. Aan deze uitkering zijn echter wel een aantal voorwaarden verbonden.

U ontvangt alleen een ANW uitkering als u jonger bent dan 65 en als de overleden partner in Nederland woonde of werkte.

Daarnaast gelden de volgende (aanvullende) voorwaarden:

- u moet geboren zijn voor 1950
- of u zorgt voor een kind dat jonger is dan 18
- of u bent minstens 45 % arbeidsongeschikt.

Indien u niet aan één van deze voorwaarden voldoet, ontvangt u bij overlijden van de partner GEEN ANW-uitkering van de overheid. Dit zou een aanzienlijke achteruitgang in uw inkomenssituatie kunnen betekenen. Vandaar dat Fluor in haar collectiviteitscontract met Centraal Beheer het Nabestaanden Beschermingsplan heeft opgenomen.

Dit plan beschermt uw nabestaanden d.m.v. een maandelijks uitkering die doorloopt tot aan de 65 jarige leeftijd van de partner.

De verzekering dient echter door de employé individueel te worden afgesloten (is wel gekoppeld aan een collectiviteitskorting van Fluor). Een dringend verzoek aan U om na te gaan of deze nabestaandenverzekering

voor u noodzakelijk is. Informatie over deze verzekering, kunt u opvragen bij de afdeling Human Resources of bij de administrateur.

2.2.20. Van de administratie

Het bestuur is verantwoordelijk voor het totale beleid en de verslaglegging. Het dagelijks beleid wordt vastgesteld door het volledige bestuur waarbij het dagelijks bestuur, bestaande uit de voorzitter en de secretaris, tezamen met de administrateur van het Fonds, het directe aanspreekpunt zijn. Het bestuur heeft een aantal van zijn bevoegdheden geheel of gedeeltelijk gedelegeerd aan de administrateur of aan één of meer door het bestuur uit haar midden aangewezen commissies. Degene, aan wie een bevoegdheid is gedelegeerd, is voor de uitoefening van die bevoegdheid verantwoording schuldig aan het bestuur.

Wat betreft controle op de administratie informeert de administrateur in iedere bestuursvergadering de stand van zaken aangaande:

- de mutatieverwerking
- de jaarwerkplanning
- het bijwerken van de website
- actualiteiten op pensioengebied en wetswijzigingen
- vermogensbeheer
- de rapportageverplichtingen aan DNB en AFM
- terugkoppeling van eventuele controles uitgevoerd door accountant en actuaris
- allerhande administratieve zaken

Er is twee keer per jaar overleg tussen het dagelijks bestuur/ administrateur en de relatiebeheerder en accountmanager van AEGON. In dit overleg komen de bepalingen vanuit de Service Level Agreement aan de orde.

Met de financiële administratie van AEGON, die belast is met het vervaardigen van het jaarverslag, wordt jaarlijks een jaarwerkplanning opgesteld waarin wordt aangegeven wie wat aanlevert voor het jaarverslag en voor welke datum dit moet gebeuren.

Deze planning geldt voor zowel de accountant, de actuaris, de financiële administratie van AEGON alsmede de administrateur van het fonds.

Ook wordt vanuit de administratie maandelijks gerapporteerd aan DNB.

Omdat AEGON de administratie beheert zijn zij qua aanspreekpunt ook eerst verantwoordelijke. Iedere employé kan, bij vragen, contact opnemen met het Pensioen Advies Center (Pac) van AEGON, telefoon: 070-3444 999.

Nadere informatie over de pensioenregeling en pensioenzaken die gelden bij Fluor kunt u vinden op de pensioenwebsite van het Fonds: pension.fluor.nl

Indien het Pensioen Advies Center u niet kan helpen kunt u eventueel contact opnemen met de administrateur van het Fonds, de heer J.Vledder.

In het kader van het deskundigheidsplan wordt van de pensioenbestuurders en administrateur jaarlijks verwacht dat men qua pensioen kennis up-to-date blijft en dat binnen het bestuur en de administratie er een aantal leden deskundigheidsniveau 2 bezitten in het kader van de deskundigheidsmatrix.

2.2.21. Risico Beheer

Inleiding

Het bestuur is verantwoordelijk voor de inrichting en goede werking van het interne risicobeheersing- en controlesysteem aangaande alle risico's waaraan het pensioenfonds zich ziet blootgesteld.

Ook in 2011 heeft het bestuur zich bezig gehouden met het inzichtelijk maken van alle risico's en het daarbij behorende risico management. In dit deel van het jaarverslag vindt u een kort overzicht van de belangrijke risico's en de in 2011 genomen besluiten voor het beheersen van deze risico's. De doelstelling van het risicomangement is om de risico's te beheersen en verantwoording af te leggen over het risico management.

2.2.22. Proces risicomangement

Het risicomangement proces ziet er als volgt uit:

1. vaststellen risico's
2. beoordelen risico's
3. beoordelen beheersmaatregelen
4. vaststellen beleid

Het bestuur heeft in 2011 de risico's op een structurele manier vastgesteld. Hierbij wordt er tevens beoordeeld in hoeverre deze relevant en zwaarwegend zijn. De vernieuwde opzet en indeling zijn nog niet afgerond en zal in 2012 voortgang vinden. In 2011 zijn een aantal risico's vastgesteld. Vervolgens zijn deze en de beheersmaatregelen beoordeeld. Bij de beheersmaatregelen is vastgesteld of invulling wordt gegeven aan de vier stappen van beheersing: identificatie, beleidsbepaling, implementatie en monitoren. Het bestuur is bij die benadering mede ondersteund door het rapport van de visitatiecommissie. Op basis van de resultaten heeft het bestuur een beleid opgesteld met betrekking tot risicomangement en een aantal specifieke risico's.

Uit analyse van de toezichtwetten komt naar voren dat met name de solvabiliteit, de liquiditeit, de organisatie en beheersing van de integere bedrijfsvoering risicogevoelig zijn.

DNB houdt toezicht op pensioenfondsen en verzekeraars waarbij men "FIRM" gebruikt voor het risicobeheer. Firm is een geïntegreerde methode voor de analyse van alle typen ondernemingen waarop DNB toezicht houdt.

Risicoanalyse wordt door de toezichthouder gebruikt om inzicht te krijgen in de risico's die samenhangen met de activiteiten die een pensioenfonds uitvoert en de mate waarin deze een potentiële bedreiging kunnen vormen voor het Fonds.

Governance structuur

De governance structuur met betrekking tot risicomangement wordt bepaald door een aantal interne en externe entiteiten. waarbij d.m.v. een schema de onderlinge rollen en relaties worden verduidelijkt. Deze interne en externe entiteiten hebben hun eigen verantwoordelijkheden met betrekking tot risicomangement.

- Het **bestuur** is eindverantwoordelijk voor het risicomangement en de beleidsbepaling.
- Het **dagelijks bestuur** heeft risicomangement als specifiek aandachtsgebied. Vanuit deze verantwoordelijkheid overziet het dagelijks bestuur de implementatie van het beleid en zorgt het ervoor dat het bestuur beschikt over alle benodigde informatie over het risicomangement.
- Een **externe partij** ondersteunt het bestuur bij een analyse van de risico's en beheersmaatregelen.

Eén keer in de 3 jaar wordt door het bestuur om een onderzoek door een visitatiecommissie verzocht. De resultaten, conclusies en actiepunten voortkomend uit het rapport van de visitatiecommissie zijn behulpzaam bij het verbeteren van het risicomangement. Voor het laatst is in 2010 een onderzoek uitgevoerd.

Het Verantwoordingsorgaan, bestaande uit vertegenwoordigers van de gepensioneerden, de actieven en de werkgever, voert ook controle uit op de risico's binnen het fonds. Men doet dit o.m. aan de hand van een analyse van het jaarverslag.

Actiepunten individuele risico's

In deze paragraaf worden aan aantal specifieke actiepunten voor de geïdentificeerde risico's weergegeven. Als er geen actiepunten zijn gegeven vindt het bestuur dat de hoogte van het risico in combinatie met de sterkte van de beheersing acceptabel is voor 2011.

Deze punten zijn ook al behandeld op een andere plaats in het jaarverslag, maar zijn hier nogmaals opgenomen in het kader van specifiek risicomanagement.

Matchingrisico

Matchingrisico is het risico als gevolg van het niet in overeenstemming zijn van passiva en activa in termen van rentevoet, rentetypische looptijden, basisvaluta en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil. Het fonds wil het renterisico voor ongeveer 75% en het valuta risico nagenoeg volledig afdekken. Zeker gezien het gedrag van de rente in juli 2011 is de keuze voor het Long Duration Overlay een product om het renterisico mee af te dekken een goede geweest.

Verzekeringstechnisch risico

Verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product.

Herverzekeringsovereenkomst

Het fonds is herverzekerd via een kapitaalcontract. Hierbij worden risico's (bijvoorbeeld overlijden van actieve deelnemers voor pensionering) verzekerd bij een verzekeringsmaatschappij. Hiervoor betaalt het fonds verzekeringspremies aan de verzekeringsmaatschappij.

Indien er meer aan premies wordt betaald dan uitkeringen, dan is er een positief technisch resultaat, andersom is er een negatief resultaat. Bij een cumulatief positief technisch resultaat wordt dit gedeeld (aan het einde van de looptijd van het contract met de verzekerings-maatschappij) volgens de verdeelseutel 70% voor het Fonds en 30% voor de herverzekeraar. Bij een cumulatief negatief technisch resultaat is 100% voor rekening van de herverzekeraar. Het herverzekeringscontract werkt dus als een stop-loss mechanisme.

Grondslagen verplichtingen

In 2010 zijn er nieuwe overlevingstafels gepubliceerd door het Actuariel Genootschap (AG). Deze werken ook door in de verplichtingen van 2011. Deze nieuwe tafels geven een verzwaring van de voorziening pensioenverplichtingen door de hogere leeftijdsverwachting. De adviserend actuaaris heeft het bestuur geïnformeerd dat de certificerend actuaaris deze nieuwe tafels (AG 2010-2060) zal gebruiken als basis voor de bepaling van de benodigde voorzieningen.

Ook in 2011 zijn de berekeningen voor de dekkingsgraad gebaseerd op de tafels AG 2010-2060. Hierbij is de leeftijdsterugstelling zoals voorheen toegepast op de tafels CRC2003 vervallen omdat de tafels AG2010-2060 al een voorziening hebben voor groeiende leeftijdsverwachting. Tevens wordt er naast de tafels AG 2010-2060 een voorziening getroffen gebaseerd op ervaringssterfte zoals gepubliceerd door het Verbond van Verzekeraars (2008).

Omgevingsrisico

Omgevingsrisico is het risico dat ontstaat als gevolg van buiten de instelling of groep komende verandering op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Het omgevingsrisico van het fonds is groot omdat zij afhankelijk is van de werkgever en externe adviseurs. De werkgever heeft advies gevraagd over de mogelijke gevolgen van een sluiting van de pensioenregeling voor nieuwe deelnemers. Inmiddels zijn de risico's voor zowel werkgever als het fonds in kaart gebracht d.m.v. een ALM-studie, zowel voor de werkgever als voor het pensioenfonds. Verdere uitwerking van de

sluiting van de eindloonregeling voor nieuwe deelnemers wordt op dit moment uitgewerkt waarbij de resultaten in 2012 bekend zullen worden.

Integriteitrisico

Integriteitrisico is het risico dat de integriteit van de instelling dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel de leiding in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen.

Gedragcode

In principe volgt het bestuur de Modelgedragcode van de OPF met de daarin vereiste verwijzingen naar specifieke eisen. Daarbij wordt tevens de gedragcode van Fluor toegepast. Het bestuur heeft vastgesteld dat de gedragcode een nadere specificatie behoeft. De uitwerking hiervan zal in het voorjaar van 2012 worden afgerond.

Juridisch risico

Juridisch risico is het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Er is vastgesteld dat er tussen bestuur en deelnemersraad een verschil van inzicht bestaat over de verwijdering van een aantal artikelen uit de statuten die door de juridische adviseur als onwettelijk zijn bestempeld.

Aangezien bestuur en deelnemersraad elkaar niet hebben kunnen vinden in een oplossing is deze zaak in januari 2011 voorgelegd aan de Ondernemingskamer. De uitspraak in deze is dat de deelnemersraad niet ontvankelijk is verklaard in haar bezwaar en dat het pensioenfondsbestuur heeft gehandeld conform de eisen van de Wet.

Wel zal er gezamenlijk naar een alternatief worden gezocht voor het schrappen van het referendum uit de Statuten.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering.

Procedure boek

In het kader van de interne processen en de uitwisseling van gegevens met externe partijen is er door het bestuur vastgesteld dat er een betere documentatie moet komen van de interne processen.

Hiermee is in 2010 een evaluatie van start gegaan die in 2011 nader werd uitgewerkt en zal uitmonden in een procedure boek.

De administrateur en een bestuurslid werken in deze nauw samen om dit procedurehandboek vorm te geven. Afronding staat gepland voor 2012.

Deskundigheid

Het bestuur is verantwoordelijk voor zijn eigen deskundigheid en toetst zelf periodiek of de deskundigheid voldoet aan deskundigheidsniveau 2.

De deskundigheidsmatrix bestaat uit de volgende aandachtsgebieden:

- 1) Bestuur en organisatie
- 2) Relevante wet-en regelgeving
- 3) Pensioenregelingen en pensioensoorten
- 4) Financiële technische en actuariële aspecten
- 5) Administratieve organisatie en interne controle
- 6) Uitbesteden van werkzaamheden
- 7) Communicatie.

Het bestuur heeft besloten dat alle bestuursleden een opleiding zullen volgen op deskundigheidsniveau 2. Deze cursussen zullen roulerend plaatsvinden en leiden tot een situatie dat elke bestuurslid op alle 7 deskundigheidsgebieden binnen 4 jaar een cursus heeft gevolgd.

In de maanden maart en april 2012 zullen een werknemersbestuurslid, een werkgeversbestuurslid alsmede de administrateur een 4-daagse opleiding risicomanagement gaat volgen in het kader van risicobeheersing.

Communicatieplan

Er wordt gewerkt aan het opnieuw evalueren van het communicatieplan van het fonds. Gezien de eisen die door met name de AFM aan communicatie worden gesteld zal het communicatie plan in 2012 nader worden aangepast.

2.3. Statuten en Reglement

2.3.1. Mutaties in het Bestuur

In 2011 vonden er een groot aantal bestuursmutaties plaats.

Op 25 februari gaf de heer T.B. Duzijn het bestuur te kennen dat hij in verband met zijn drukke werkzaamheden genoodzaakt was om zijn functie als werkgeversvertegenwoordiger neer te leggen. Vanuit de directie van Fluor B.V. werd de heer B.A. de Hoog voorgedragen als nieuwe werkgeversvertegenwoordiger binnen het pensioenfondsbestuur. Na goedkeuring vanuit DNB volgde de definitieve benoeming vanuit het bestuur.

Werkgeversbestuurslid en voorzitter, de heer M. Van Dansik gaf eind april 2011 te kennen dat ook hij vanwege zijn drukke werkzaamheden voor Fluor B.V. genoodzaakt was om zijn bestuursfunctie neer te leggen. Het voorzitterschap werd door de heer A. Touw overgenomen. De directie van Fluor B.V. heeft de heer G. van der Schaaf per 29 april voorgedragen als werkgeversvertegenwoordiger binnen het pensioenfondsbestuur. Na goedkeuring vanuit DNB volgde de definitieve benoeming vanuit het bestuur.

Op het rooster van aftreden stonden in 2011 de heren A. Touw en E.P. Hamer, beide werkgeversvertegenwoordiger en de heer Pluimers werknemersvertegenwoordiger. Alle drie gaven te kennen door te willen gaan als bestuurslid

Conform de Statuten werd de heer Pluimers door de ondernemingsraad voorgedragen voor een nieuwe bestuursperiode. Door het bestuur werd de heer Pluimers vervolgens definitief herbenoemd als pensioenbestuurder (werknemersvertegenwoordiger)

Op 1 augustus 2011 overleed de heer E.P. Hamer, werkgeversbestuurslid en Director Human Resources van Fluor B.V. Hij was vanaf 2002 werkgeversbestuurslid en het Fonds verliest in hem een deskundig pensioenbestuurder en sympathieke collega.

De directie heeft per 1 oktober 2011 de heer M. Bechger voorgedragen als nieuw bestuurslid namens de werkgever. De daadwerkelijke benoeming door het bestuur vond plaats in de bestuursvergadering van november, na goedkeuring vanuit DNB.

2.3.2. Samenstelling van het Bestuur

De samenstelling van het bestuur aan het eind van het jaar 2011 is als volgt:

Door de ondernemingsraad benoemd uit de actieve deelnemers:

R. van Lohuizen	bestuurslid en voorzitter beleggingscommissie
P. Mali	bestuurslid
P. Pluimers	secretaris
R. Slop	bestuurslid

Door de Directie benoemd:

M. Bechger	bestuurslid
B.A. de Hoog	vice-voorzitter
G. van der Schaaf	bestuurslid
A. Touw	voorzitter

2.3.3. Gedragscode en Remuneratie

De leden van het bestuur en de administrateur hebben verklaard zich te zullen houden aan de regels van de Modelgedragscode opgesteld door het OPF. De leden van het bestuur ontvangen geen bezoldiging. Reis- en verblijfkosten en andere uitgaven in het belang van het fonds gedaan, zulks ter beoordeling door het bestuur, worden wel door het fonds vergoed.

Rooster van aftreden

Na goedkeuring van het jaarverslag over het jaar:

2011: R.van Lohuizen, R.H. Slop
2012: P. Mali, G. van der Schaaf
2013: P.J. Pluimers, A. Touw
2014: B.A. de Hoog, M. Bechger

Administrateur

De administratie van het fonds wordt verzorgd door de heer J. Vledder.

Accountant

KPMG Accountants N.V. uit De Meern is belast met de controle van de jaarrekening van het Fonds.

Adviseurs

Aon/Hewitt Nederland B.V. te Rotterdam is belast met de technische-, beleids- en marktondersteuning. Daarnaast verzorgt Aon/ Hewitt Nederland en Loyens en Loeff de juridisch ondersteuning. Ortec B.V. te Rotterdam is belast met de Asset Liability Management Study en de Continuïteitsanalyse. Daarnaast adviseert Ortec het bestuur en administrateur inzake de evaluatie van het herstelplan.

Actuaris

Milliman Pensioenen & Actuarissen te Amsterdam is belast met het opstellen van de actuariële verklaring.

Decharge van het bestuur

Door de goedkeuring van het jaarverslag over het jaar 2010 werd het bestuur gedechargeerd voor haar beheer in het betreffende verslagjaar.

Statuten

Voor het verslagjaar 2011 zijn de statuten d.d. 18 oktober 2010 van toepassing.
De Statuten zijn (op verzoek) verkrijgbaar ten kantore van het Fonds.

Reglement

Voor het verslagjaar is het pensioenreglement d.d. juli 2008 van toepassing.
Dit pensioenreglement is inmiddels geplaatst op de website van het fonds. Tevens is een populaire versie van het pensioenreglement te zien op de website van het fonds. Alle documenten zijn te vinden op pension.fluor.nl onder hoofdstuk: " Documenten".

Jaarverslag

Dit jaarverslag wordt aan alle gepensioneerden toegezonden.
Voor alle actieve deelnemers wordt het jaarverslag 2011 geplaatst op de website van het Fonds en kan op verzoek worden verkregen op de administratie (locatie 048).
Tevens wordt er een Engelse versie uitgegeven van dit jaarverslag.

Haarlem, 13 juni 2012
Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland
Het Bestuur

M. Bechger
B.A. de Hoog
R. Van Lohuizen
P. Mali
P. Pluimers
G. van der Schaaf
R. Slop
A. Touw

3. Verslag van de deelnemersraad

Deelnemersraad van de stichting Pensioenfonds Fluor Nederland

De deelnemersraad heeft dit jaar vier maal vergaderd met het bestuur, zes maal intern en twee maal als lid van het verantwoordingsorgaan.

3.1.1. Stand van zaken met betrekking tot (C) DC regeling

Zoals in vorige verslagen van de deelnemersraad genoemd is, heeft de werkgever het plan om de huidige pensioenregeling in de toekomst niet meer aan te bieden aan nieuwe medewerkers. Nieuwe medewerkers zouden een zogenaamde DC (Defined Contribution) regeling worden aangeboden.

Omdat dit een complexe zaak blijkt te zijn, is door de werkgever ook dit jaar veel onderzoek gedaan en is er nog geen formele beslissing genomen.

Naar nu verwacht wordt zal de nieuwe regeling op 1 april 2012 ingaan en zal gelijktijdig de huidige regeling worden gesloten.

De deelnemersraad blijft zeer bezorgd over deze ontwikkeling omdat zij vreest voor negatieve effecten bij het afsluiten van het fonds. Met name is er vrees dat het indexeren van pensioenen onder grote druk komt te staan.

3.1.2. Recht van referendum

In de statuten van voor maart 2009 werd de deelnemers het recht van referendum gegeven voor wijzigingen in de statuten en het reglement die hun rechten of plichten wijzigingen.

In de nieuwe pensioenwet art 108 staat dat alleen organen van het pensioenfonds een dergelijk recht kunnen hebben. Met dit artikel als uitgangspunt heeft het bestuur het referendum van de deelnemers uit de statuten geschrapt. Deze statuten zijn zonder enige mededeling aan de deelnemersraad en dus ook zonder advies van de deelnemersraad door de notaris in maart 2009 gepasseerd.

Toen deze wijziging in 2010 ter kennis van de deelnemersraad kwam, heeft zij het bestuur verzocht dit recht te handhaven of, als dit inderdaad wettelijk niet zou mogen, het direct of indirect op een andere manier in de statuten op te nemen.

Het bestuur zegde toe te zullen onderzoeken hoe de strekking van het artikel over het referendum in een andere vorm teruggebracht zou kunnen worden op een zodanige wijze dat dit niet in strijd zou zijn met de Pensioenwet en dat de werkingssfeer zoveel mogelijk zou overeenkomen met het originele artikel.

Ondanks bovenstaande toezegging kwam het bestuur echter helaas niet met voorstellen en om het recht op beroep, dat slechts acht weken is, niet te verliezen, voelde de deelnemersraad zich gedwongen om aan de Ondernemerskamer van het Gerechtshof in Amsterdam te verzoeken de statutenwijziging te vernietigen. Helaas heeft het Hof dit verzoek op formele gronden afgewezen, maar het Hof heeft eveneens geoordeeld dat het bestuur redelijkerwijs tot deze statutenwijziging heeft kunnen komen. Het Hof gaf wel aan dat het bestuur zich moet houden aan de gegeven toezegging.

Inmiddels is een werkgroep samengesteld bestaande uit leden van het bestuur en de deelnemersraad die hieraan werken. In de loop van 2012 hoopt men hier resultaten te boeken.

Een wijze les die de deelnemersraad heeft geleerd is dat een rechtsgang voor de deelnemersraad moeizaam is omdat zij voor de financiële middelen die nodig zijn om zich goed te laten adviseren volledig afhankelijk is van het pensioenbestuur. En aangezien dit bestuur partij in het conflict is, is dit een moeizaam proces gebleken.

3.1.3. Communicatie tussen deelnemersraad en bestuur

Zowel de deelnemersraad als het bestuur vindt de communicatie tussen beide partijen nog niet optimaal. Mede door de perikelen rond de rechtszaak is dit nog duidelijker geworden. Afgesproken is om meer open te communiceren en advieszaken formeler aan te pakken.

Er wordt door het bestuur gewerkt aan een kwaliteitshandboek waarin alle werkprocessen expliciet worden weergegeven.

Ook zal er een procedure worden opgenomen waarin de werkprocessen van de deelnemersraad t.o.v. het pensioenfondsbestuur worden weergegeven en waarin ook duidelijk wordt omschreven hoe de communicatie moet gaan verlopen.

Het opstellen van het kwaliteitshandboek heeft helaas een vertraging opgelopen, maar zal in het voorjaar van 2012 zijn afgerond.

Indexatie

Volgens het Consumenten Prijs Indexcijfer zou de eventuele indexatie 2,4% bedragen.

De peildatum om indexatie te verlenen is ultimo 2011. Helaas moest geconstateerd worden dat daarvoor ook dit jaar weer geen ruimte is. De deelnemersraad betreurt het dan ook dat zij weer een positief advies heeft moeten geven om de pensioenen niet te indexeren.

Diversen

Andere onderwerpen die in het overleg met bestuur aan de orde zijn gekomen, zijn o.a.:

- Pensioenakkoord
De deelnemersraad volgt nauwgezet de ontwikkelingen rond dit akkoord.
- Vermogensbeheer
- Dekkingsgraad
Zoals uit de vele berichtgeving in de pers blijkt is voor veel fondsen de dekkingsgraad een zorgenkind. Het Fluor Nederland pensioenfonds heeft ook hier zorgen, maar heeft ook dit jaar kans gezien een dekkingsgraad van boven de 100% te behouden.
- Jaarverslag van het fonds
De deelnemersraad heeft haar opmerkingen over het jaarverslag 2010 met het bestuur besproken en deze zijn waar nodig en gewenst door Aegon verwerkt.

Samenstelling deelnemersraad

Eind 2011 had de raad de volgende samenstelling:

- Hr. E. Enzerink, gekozen door de deelnemers
- Hr. H. Huizer gekozen door de deelnemers
- Hr. R. Joghems plv. secretaris, gekozen door de gepensioneerden
- Hr. H. Liesting secretaris gekozen door de deelnemers
- Hr. P. Post voorzitter, gekozen door de gepensioneerden
- Hr. J. Spiekermann plv. voorzitter gekozen door de deelnemers
- Hr. G.J Zieleman, gekozen door de deelnemers

4. Verslag Beleggingen

4.1.1. Terugblik op 2011

In 2011 was er sprake van een voortzetting en verdere verdieping van de crisis in de eurozone waarbij ditmaal ook grote landen zoals Spanje en Italië dreigden te worden meegezogen in de neergang van Griekenland. Wereldwijd was er sprake van een bijstelling naar beneden van economische groeiverwachtingen. De politieke discussies in de VS over de omvang van de staatsschuld en de maatregelen om deze naar beneden te brengen veroorzaakten nog meer onrust op de financiële markten waarbij de verlaging van de AAA kredietstatus van de Verenigde Staten extra olie op het vuur gooide.

Als gevolg van bovenstaande ontwikkelingen nam de volatiliteit op de financiële markten weer fors verder toe waarbij de gedachten weer teruggingen naar de situatie ten tijde van de ondergang van Lehman in september 2008. De onrust zorgde ervoor dat beleggers en masse vluchtten naar de meest veilige havens, wat in het geval van de euro-zone de markt voor Duitse staatsleningen betekende.

Pas op het einde van het jaar toen de ECB met een lange termijn kredietfaciliteit de markten te hulp kwam, keerde de rust deels op de markten terug en begonnen kredietopslagen weer te dalen.

4.1.2. Beleggingsbeleid

In het derde kwartaal van 2011 is de positie in het wereldwijde aandelenfonds van Alliance Bernstein geliquideerd en is de opbrengst toegevoegd aan de aandelenportefeuille zoals die door AEGON beheerd wordt. Hiermee is het risicoprofiel van het beleggingsmandaat ongewijzigd gebleven.

In de totale beleggingsportefeuille van SPFN wordt strategisch 64% belegd in een breed gespreide portefeuille van vastrentende waarden terwijl de resterende 36% van de portefeuille is belegd in aandelen, vastgoed en grondstoffen. Daarnaast wordt een overlay-structuur gehanteerd in de portefeuille voor het voeren van tactisch asset allocatie beleid.

In de portefeuille wordt de vastrentende portefeuille (investment grade) verlengd met behulp van een overlaystructuur waardoor het renterisico voor ca. 75% is afgedekt.

4.1.3. Beleggingscategorieën

Aandelen

Door de onrust en de risico-aversie van beleggers was er over geheel 2011 sprake van een negatief rendement op aandelen. In de portefeuille van Fluor bedroeg de daling uiteindelijk 6,3%. De dalingen bedroegen in de Europese aandelenmarkten ca. 6% als gevolg van de crisis in de eurozone. De Amerikaanse markt liet per saldo nog een kleine stijging zien. In de Amerikaanse portefeuille was het dollarrisico gedurende het gehele jaar afgedekt, wat in het afgelopen jaar een licht negatieve bijdrage leverde. De markten in het Verre Oosten waren in 2011 het meest negatief gestemd met performancecijfers rond de -13% met uitschieters van -16% voor de opkomende markten in deze regio. De valutarisico's in de aandelenportefeuille van SPFN zijn voor de belangrijkste valuta afgedekt naar de euro.

Onroerend goed

SPFN belegt strategisch 50% van de onroerend goed portefeuille in beursgenoteerd vastgoed en 50% in niet-beursgenoteerde fondsen.

De beursgenoteerde onroerend goed beleggingen hebben in 2011 in lijn met de aandelen een daling laten zien. Uiteindelijk kwam het rendement op dit onderdeel van de portefeuille uit op -3,0 % over het gehele jaar 2011. Het pensioenfonds belegt in een wereldwijd gespreide portefeuille van beursgenoteerde vastgoedfondsen waarbij er naast de internationale diversificatie ook sprake is van verregaande spreiding over de diverse segmenten van de onroerend goed markt. De valutarisico's in dit deel van de portefeuille zijn niet afgedekt.

Dit resultaat is in contrast met de koersontwikkeling van het niet-beursgenoteerde vastgoed dat ook is opgenomen in de portefeuille van SPFN. Over geheel 2011 was er uiteindelijk sprake van een netto performance van + 4,6% van het TKP Real Estate Fund dat direct belegt in diverse segmenten van de Europese vastgoedmarkten.

Vastrentende waarden

Ook binnen de vastrentende waarden portefeuille maakten beleggers in het afgelopen verslagjaar een onderscheid tussen meer en minder risicovolle beleggingen. Dit leidde er toe dat in de markt voor de meest veilige staatsleningen ook de hoogste rendementen werden geboekt, terwijl in de meer risicovolle obligatiemarkten zoals hoger risico bedrijfsobligaties en leningen van opkomende markten de oplopende risicopremie zorgde voor zeer beperkte rendementen. De rentedaling in staatsleningen zorgde ook voor fors hogere rendementen uit hoofde van de renteaafdekking in de portefeuille.

Rendementen varieerden voor het gehele jaar van +10,2% voor het Hypothekenfonds tot -2,5% voor Asset Backed Securities.

Grondstoffen

In lijn met de andere meer risicovolle beleggingscategorieën heeft de categorie Grondstoffen uiteindelijk ook een negatief rendement laten zien in het verslagjaar. Binnen grondstoffen was er wel sprake van uiteenlopende ontwikkelingen waarbij de prijzen van energie door aanhoudende vraag vanuit de opkomende markten en onrust in het Midden-Oosten op peil bleven. Per saldo liet het AEGON Commodity Fund een daling zien van 1,6%.

Valutamarkten

Op de valutamarkten vond een herhaling plaats van de gebeurtenissen in 2010. Door de verdieping van de crisis in de eurozone verzwakte de euro ten opzichte van de belangrijkste handelspartners. Later in het jaar vond er ook weer een herstel plaats waardoor per saldo sprake was van een zeer beperkte depreciatie van de euro ten opzichte van (bijvoorbeeld) de US dollar.

4.1.4. Performance van de beleggingsportefeuille

Het uiteindelijke resultaat in de totale beleggingsportefeuille van het pensioenfonds Fluor bedroeg over 2011 +14.9% (netto, na kosten).

Het totale rendement van de portefeuille werd in het verslagjaar sterk positief beïnvloed door de renteaafdekking die in de portefeuille is doorgevoerd. Deze renteaafdekking zorgt ervoor dat de beleggingsportefeuille voor een groot deel de ontwikkeling volgt van de verplichtingen van het Pensioenfonds op marktwaarde. Zonder deze renteaafdekking bedroeg de stijging in de portefeuille van SPFN 2,8%.

De rendementen naar beleggingscategorie bedragen:

	Pensioen-fonds	Bench-mark	Outperformance
Vastgoedbeleggingen	-0,2%	-1,6%	1,4%
Aandelen	-6,7%	-6,7%	0,1%
Vastrentende waarden	22,8%	5,2%	17,6%
Derivaten	0,0%	0,0%	0,0%
Overige beleggingen	-9,1%	-0,9%	-8,3%

4.1.5. Vooruitzichten 2012

Voor 2012 verwachten we een afzwakking van de economische groei waarbij met name de Europese regio onder invloed van de eurocrisis zal stagneren.

Wereldwijd zal de inflatie naar verwachting laag blijven onder invloed van deze afnemende economische groei.

De financiële markten zullen ook in 2012 bepaald worden door de crisis rondom nationale schulden in het algemeen en de eurocrisis in het bijzonder. We gaan hierbij voorlopig uit van een 'doormodder'scenario. Dit zal er ook toe leiden dat de volatiliteit op de markten hoog zal blijven waarbij het sentiment een belangrijk stempel op de financiële markten zal drukken.

Op basis van deze toegenomen onzekerheid is er weinig reden om uitgesproken posities in te nemen. Weliswaar gaan we ervan uit dat de eurozone in z'n geheel uit deze crisis zal komen maar in de tussentijd zal er sprake zijn van grote onzekerheid bij beleggers. Wanneer naar waarderingen wordt gekeken lijken de belangrijkste en meest veilige markten voor staatsleningen overgewaardeerd maar zullen in het meest waarschijnlijke scenario als veilige vluchthaven blijven fungeren. Op wat langere termijn verwachten we een geleidelijk herstel van economische groei waarbij ook de kans op een wat oplopende inflatie en stijgende rentes zal toenemen.

5. Verslag van het verantwoordingsorgaan

5.1. Statutaire opdracht

Het verantwoordingsorgaan beoordeelt de door het bestuur gemaakte beleidskeuzes, het gevoerde beleid en de naleving van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur, met als uitgangspunt de vraag of het bestuur bij de genomen besluiten op een evenwichtige wijze met de belangen van alle belanghebbenden rekening heeft gehouden.

Het verantwoordingsorgaan heeft het recht advies uit te brengen over:

- het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling van bestuursleden;
- over het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- over de vorm, inrichting en samenstelling van het interne toezicht;
- over het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- over het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.

5.2. Samenstelling

Het verantwoordingsorgaan voor kalenderjaar 2010 heeft dezelfde samenstelling als voor de beoordeling van 2009 en bestond uit:

Namens de werkgever	Namens de pensioengerechtigden	Namens de gepensioneerden
T. Blommestijn Kroon F. van Heijningen	E. Enzerink H. Huiser H. Liesting J. Spiekermann G. Zieleman	R. Joghems P. Post

5.3. Verantwoording en werkwijze

Voor de beoordeling van de gemaakte beleidskeuzes, het gevoerde beleid en naleving van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur in het kalenderjaar 2010 is het verantwoordingsorgaan gestart met een beoordeling van het 2010 jaarverslag, gepubliceerd 10 juni 2011. Naar aanleiding daarvan is er een verzoek geweest voor specifieke informatie verstrekking en verantwoording door het pensioenfondsbestuur. De beoordeling is vervolgens afgesloten in een vergadering met het pensioenfondsbestuur. Het verantwoordingsorgaan heeft een keer een vergadering gehouden voor de beoordeling van kalenderjaar 2010.

De geïnventariseerde aandachtspunten ten aanzien van het kalenderjaar 2010 voor het verantwoordingsorgaan waren:

- Pension Fund Governance
- Opvolging van de maatregelen gerelateerd aan de aandachtspunten van kalenderjaar 2008

Op verzoek van het verantwoordingsorgaan, heeft het bestuur alle geïnventariseerde documenten aan het verantwoordingsorgaan overhandigd. Na bestudering van de betreffende documenten zijn schriftelijk vragen aan het bestuur geformuleerd.

Vervolgens zijn deze vragen in een vergadering met het bestuur beantwoord.

5.4. Aandachtspunten en bevindingen

De aandachtspunten zijn besproken met het bestuur. De bevindingen zijn in het navolgende per aandachtspunt vastgelegd.

- Pension Fund Governance

Het verantwoordingsorgaan heeft de uitvoering van de adviezen in 2010 van de visitatiecommissie geëvalueerd.

De belangrijkste aanbevelingen van de visitatie commissie in 2009 waren:

1. m.b.t. vermogensbeheer beveelt de commissie aan om aandacht te besteden aan een integrale benadering van het risicomanagement.
2. ten aanzien van het communicatieplan beveelt de commissie aan om dit plan te toetsen aan de eisen van de AFM.
3. ten aanzien van de bestuursvergaderingen merkt de visitatiecommissie op dat de actiepunten beter bijgehouden en teruggerapporteerd dienen te worden
4. op grond van de uitkomsten van de laatste continuïteitsanalyse beveelt de commissie aan om de toeslagambitie van het Fonds nog eens te bezien.
5. ook werd opgemerkt dat het aan te bevelen is om een zgn. stresstests uit te voeren op de actuele beleggingsportfolio en dat er in de beleggingsrapportages zgn. tracking errors moeten worden opgenomen.

Deze aandachtspunten zijn met het bestuur besproken en als volgt beoordeeld:

Ad 1: Het rente risico is door het fonds adequaat en succesvol gemanaged.

Ad 2: Het bestuur heeft een communicatieplan opgesteld. Het communicatieplan is getoetst door de AFM vragenlijst in te vullen en deze aan de AFM toe te zenden. De AFM heeft de ingevulde lijst met een 8.3 beoordeeld. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden, dat het communicatieplan aan de eisen van de AFM voldoet.

Ad 3: Actiepunten opgebracht in zowel de bestuursvergaderingen en de vergaderingen met de vermogensbeheerder (AEGON) worden genotuleerd en blijven actueel, totdat ze zijn afgesloten. De lijst met actiepunten is onderdeel van de notulen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden, dat actiepunten op een systematische, gedocumenteerde, wijze worden bijgehouden en afgesloten.

Ad 4: De toeslagambitie van het Fonds is niet herzien door het bestuur, aangezien het bestuur hiervoor geen urgente reden zag. Het bestuur merkt op, dat zij voornemens is bij de geactualiseerde continuïteitsanalyse (welke in 2012 wordt uitgevoerd) de toeslagambitie te evalueren.

Ad 5: De stresstest wordt uitgevoerd door de vermogensbeheerder (AEGON) eerst nadat 36 maanden historie is opgebouwd. Dit punt zal in 2012 aan de orde komen.

- Aandachtspunten jaarverslag 2010

Het verantwoordingsorgaan stelt vast dat het bestuur de voorgenomen aandachtspunten en afspraken voor een groot gedeelte heeft meegenomen in de verslaglegging van 2010. Opgemerkt wordt dat op de website niet duidelijk wordt aangegeven, dat men de ABTN kan inzien. De communicatie naar de diverse organen van het Pensioenfonds blijft een punt van verbetering (zie Pension Fund Governance).

5.5. Oordeel

Aan de hand van de door het verantwoordingsorgaan benoemde aandachtspunten, heeft het verantwoordingsorgaan het handelen van het bestuur geëvalueerd.

Op basis van de beschreven werkzaamheden komt het verantwoordingsorgaan tot het oordeel dat het bestuur met inachtneming van een voldoende mate van zorgvuldigheid en evenwichtige afweging van de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers en werkgever, tot verantwoorde besluitvorming en beleidskeuzes is gekomen conform het beleidskader van het fonds.

Het verantwoordingsorgaan komt ook tot de conclusie dat op het gebied van communicatie in het algemeen nog verbetering mogelijk is. De aandachtspunten van de visitatiecommissie in 2009 zijn door het bestuur daar waar mogelijk opgevolgd en geïmplementeerd.

Haarlem, 4 mei 2012

Namens de werkgever	Namens de pensioengerechtigden	Namens de gepensioneerden
T. Blommestijn Kroon F. van Heijningen	E. Enzerink H. Huizer H. Liesting J. Spiekermann G. Zieleman	R. Joghems P. Post

Jaarrekening

6. Balans per 31 december 2011

(Bedragen in hele euro's en na bestemming van het resultaat)

Activa		2011	2010
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
Vastgoedbeleggingen	10.2.1	18.359.666	19.459.832
Aandelen	10.2.2	62.759.703	72.624.766
Vastrentende waarden	10.2.3	222.695.650	169.689.374
Overige beleggingen	10.2.4	18.302.346	21.662.391
Beleggingsvorderingen en -schulden	10.2.5	1.472.775	(411.637)
		<u>323.590.140</u>	<u>283.024.726</u>
Vorderingen en overlopende activa			
Vorderingen uit herverzekering	10.4.1	0	2.423.040
Overige vorderingen	10.4.2	704.805	196.663
		<u>704.805</u>	<u>2.619.703</u>
Totaal activa		<u>324.294.945</u>	<u>285.644.429</u>

Passiva		2011	2010
Stichtingskapitaal en reserves			
Wettelijke en statutaire reserves	10.5.1	(16.280.119)	(6.141.448)
Overige reserves	10.5.2	<u>31.412.000</u>	<u>27.918.000</u>
		15.131.881	21.776.552
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	10.6.1	302.074.792	262.977.372
Overige technische voorzieningen	10.6.2	<u>3.602.405</u>	<u>400.000</u>
		305.677.197	263.377.372
Overige schulden en overlopende passiva			
Schulden uit herverzekering	10.7.1	218.886	0
Overige schulden	10.7.2	<u>3.266.981</u>	<u>490.505</u>
		3.485.867	490.505
Totaal passiva		<u>324.294.945</u>	<u>285.644.429</u>

7. Staat van baten en lasten over 2011

(Bedragen in euro's na bestemming van het resultaat)

Staat van Baten en Lasten		2011	2010
BATEN			
Premiebijdragen	11.1	10.564.279	10.196.663
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	11.2	34.366.290	34.576.410
Overige baten	11.3	156.198	509.043
Totaal baten		45.086.767	45.282.116
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	11.4	9.189.664	9.252.531
Pensioenuitvoeringskosten	11.5	396.907	460.249
- Pensioenopbouw	11.6.1	7.066.128	11.234.000
- Indexering en overige toeslagen	11.6.2	0	19.000
- Rentetoevoeging	11.6.3	3.408.187	2.992.000
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen	11.6.4	(9.189.664)	(9.283.000)
- Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	11.6.5	(396.907)	(460.000)
- Wijziging marktrente	11.6.6	38.271.471	20.234.618
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	11.6.7	458.675	(1.011.000)
- Wijziging uit hoofde van actuariële uitgangspunten	11.6.8	0	17.221.000
- Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	11.6.9	(520.470)	(648.000)
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		39.097.420	40.298.618
Mutatie overige technische voorzieningen	11.7	3.202.405	(9.669.041)
Saldo overdracht van rechten	11.8	(154.958)	914.653
Totaal lasten		51.731.438	41.257.010
Saldo baten en lasten		(6.644.671)	4.025.106

Bestemming van resultaat	2011	2010
Wettelijke en statutaire reserves		
Mutatie Algemene Reserve	(10.211.671)	2.895.106
Reserve beleggings- en actuariële risico's	3.567.000	1.130.000
Totaal bestemming van het resultaat	(6.644.671)	4.025.106

8. Kasstroomoverzicht over 2011

(Bedragen x € 1.000 en na bestemming van het resultaat)

	2011	2010
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	12.891.793	9.559.513
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	588.100	255.585
Betaalde pensioenuitkeringen	(9.968.524)	(8.473.002)
Betaald in verband met overdrachten van rechten	(771.403)	(914.653)
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	56.779	32.620
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	3.435.783	(2.491.367)
	6.232.528	(2.031.304)
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossing van beleggingen	76.117.920	40.180.423
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	33.980.614	29.283.720
Aankopen van beleggingen	(114.289.764)	(67.319.999)
Betaalde kosten van vermogensbeheer	(140.471)	42.824
	(4.331.701)	2.186.968
Netto kasstroom	1.900.827	155.664
Koers- en omrekeningsverschillen	0	0
Mutatie liquide middelen	1.900.827	155.664
Liquide middelen ultimo	1.472.775	(428.052)
Liquide middelen primo	(428.052)	(583.716)
Mutatie liquide middelen	1.900.827	155.664

9. Toelichting grondslagen

9.1. Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

9.2. Opname in de balans of staat van baten en lasten

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

9.3. Vreemde valuta

Activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen marktwaarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Het pensioenfonds heeft de volgende valutakoersen gehanteerd:

	2011	2010
	Slotkoers	Slotkoers
Amerikaanse dollar	0,7700	0,7454
Britse pond	1,1970	1,1670
Japanse Yen	0,0100	0,0092

9.4. Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en de regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

9.5. Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

9.6. Beleggingen voor risico pensioenfonds

9.6.1. Algemeen

Participaties in beleggingsfondsen

Participaties in beleggingsfondsen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen, zijnde marktwaarde.

Resultaatverantwoording

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten worden direct in de staat van baten en lasten verantwoord.

9.6.2. Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

9.6.3. Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers

9.6.4. Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen. Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende markttrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico, oninbaarheid) en de looptijd.

9.6.5. Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op marktwaarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

9.6.6. Overige beleggingen

De overige beleggingen betreffen participaties in beleggingsinstellingen die niet in een beleggingscategorie zijn in te delen. Deze beleggingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

9.7. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Het pensioenfonds heeft per 1 januari 2009 met AEGON Levensverzekering N.V. een uitvoeringsovereenkomst gesloten met een looptijd van 5 jaar in de vorm van een gesepareerd beleggingsdepot met technische winstdeling.

De huidige winstdelingsperiode is gestart op 1 januari 2009 en loopt tot 1 januari 2014. Is het saldo van de opgerente resultaten aan het einde van deze periode positief, dan wordt 70% van dit saldo aan het pensioenfonds uitgekeerd. Een eventueel negatief saldo komt voor rekening van AEGON. Het saldo van de opgerente technische resultaten van 2009 tot en met 2011, op basis van herverzekeringsgrondslagen, is negatief. Daarom is er nog geen vordering op de herverzekeraar uit hoofde van de technische winstdelingsregeling in de jaarrekening opgenomen.

9.8. Vorderingen en overlopende activa

Voor zover noodzakelijk wordt op de vorderingen en overlopende activa een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

9.9. Technische voorzieningen

9.9.1. Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op marktwaarde. De marktwaarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de markttrente.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling van betaling wegens arbeidsongeschiktheid is verleend.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen

- a. de rentevoet is de DNB yield curve per einde jaar en is op basis van de duration van de voorziening van 16,6 bij benadering gelijk aan een vaste rekenrente van 2,75%.
- b. de sterftেকansen zijn ontleend aan de AG generatietafel 2010-2060, startjaar 2012, inclusief de ervaringssterfte van het verbond van verzekeraars (tabel 2008).
- c. voor het partnerpensioen is aangenomen dat de partner drie jaar jonger is dan de verzekerde man en drie jaar ouder is dan de verzekerde vrouw.
- d. de partnerfrequenties (inclusief huwelijkspartners en geregistreerde partners) zijn vastgesteld volgens het vijfde CRC-rapport.
Na de datum van ingang van het ouderdompensioen geschiedt reservering van het uitruikbaar partnerpensioen volgens het systeem bepaalde partner.

De mixfactoren voor sekseneutraal tarief voor pensioenaankoop op leeftijd 65 uit expirerend kapitaal voor deelnemers aan de AIP-regeling bedraagt voor respectievelijk ouderdompensioen en nabestaandenpensioen:

	Ouderdompensioen	Partnerpensioen
Mannen	0,8194	0,9304
Vrouwen	0,1806	0,0696

- e. De netto premiereserve is berekend op marktwaarde en verhoogd met een excassoreserve van 2% van de netto premiereserve.
- f. De netto schadereserve is berekend op marktwaarde door de onder vrijstelling van premiebetaling wegens arbeidsongeschiktheid op te bouwen pensioenaanspraken, te projecteren als toekomstige kasstromen en deze contant te maken op basis van de in de kolom onder 31 december van het kalenderjaar j door de Nederlandsche Bank gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur (zero-coupon), verhoogd met een excassoreserve van 2%.
- g. De voorziening uitlooprisico wordt bepaald als $1,04 \times \{1,04 \times BP(j-1) + BP(j)\}$, waarbij BP gelijk is aan de in de premies begrepen opslag voor medeverzekering van premievrijstelling

bij arbeidsongeschiktheid.

De indexering van de pensioenen geschiedt in principe op basis van de ontwikkeling van de Consumentenprijsindexcijfers, zoals die worden berekend door het Centraal Bureau voor de Statistiek. De indexering geschiedt voor zover het Fonds over voldoende middelen beschikt (artikel 18 van het pensioenreglement). Per 1 januari 2011 bedraagt de indexering 0% (2010: 0%).

9.9.2. Overige technische voorzieningen

Voorziening backservice

De voorziening backservice koopsom betreft het per balansdatum nog te betalen bedrag inzake de salarisaanpassingen 2010 die in boekjaar 2012 zal worden verwerkt in de voorziening pensioenverplichting. Op basis van FTK grondslagen hebben wij de hoogte van deze voorziening per 31 december 2011 benaderd. Deze is gelijk aan € 3.602.405.

9.10. Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

10. Toelichting op de balans

10.1. Algemeen

Belegging in premiebijdragende onderneming(en)

Het pensioenfonds heeft geen beleggingen in premiebijdragende ondernemingen

Afdekkingstransacties

In de AEGON fondsen wordt gebruik gemaakt van derivaten met als doel een effectieve en efficiënte uitvoering van het beleggingsbeleid mogelijk te maken en beleggingsrisico's af te dekken.

10.2. Beleggingen voor risico pensioenfonds

10.2.1. Vastgoedbeleggingen

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	2011	2010
Indirect vastgoedbeleggingen	18.359.666	19.459.832
Stand ultimo boekjaar	18.359.666	19.459.832

Het verloop van deze post is als volgt:

	2011	2010
Stand primo boekjaar	19.459.832	15.722.621
Aankopen	6.657.300	1.293.017
Verkopen	(7.717.301)	(560.000)
Waardeveranderingen	(40.165)	3.004.194
Stand ultimo boekjaar	18.359.666	19.459.832

10.2.2. Aandelen

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	2011	2010
Aandelenbeleggingsfondsen	62.759.703	72.624.766
Stand ultimo boekjaar	62.759.703	72.624.766

Het verloop van deze post is als volgt:

	2011	2010
Stand primo boekjaar	72.624.766	68.198.123
Aankopen	35.660.000	3.250.000
Verkopen	(38.660.510)	(6.010.000)
Waardeveranderingen	(6.864.553)	7.186.643
Stand ultimo boekjaar	62.759.703	72.624.766

10.2.3. Vastrentende waarden

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	2011	2010
Credit Funds	65.685.764	60.012.793
Hypotheken	30.922.552	26.175.095
Obligatiebeleggingsfondsen	107.396.819	72.801.467
Overige vastrentende papieren	18.690.515	10.700.019
Stand ultimo boekjaar	<u>222.695.650</u>	<u>169.689.374</u>

Het verloop van deze post is als volgt:

	2011	2010
Stand primo boekjaar	169.689.374	148.545.211
Herallocatie	(27.374.755)	(23.066.683)
Aankopen	70.895.137	59.996.982
Verkopen	(25.619.650)	(30.810.423)
Waardeveranderingen	35.105.544	15.024.287
Stand ultimo boekjaar	<u>222.695.650</u>	<u>169.689.374</u>

10.2.4. Overige beleggingen

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	2011	2010
Commodities (grondstoffen, edele metalen)	16.189.571	19.177.876
GTAA + Fund	2.112.775	2.484.515
Stand ultimo boekjaar	18.302.346	21.662.391

Het GTAA + Fund behelst een zogeheten overlay structuur (er wordt met relatief weinig waarde een relatief hoge exposure aangegaan) met als doel het tactisch beleid van de vermogensbeheerder te koppelen aan de portefeuille van het pensioenfonds. GTAA belegt in hoofdzaak in liquiditeiten en in derivaten.

Het verloop van deze post is als volgt:

	2011	2010
Stand primo boekjaar	21.662.391	18.602.199
Aankopen	1.279.000	2.780.000
Verkopen	(4.050.000)	(2.800.000)
Waardeveranderingen	(589.045)	3.080.192
Stand ultimo boekjaar	<u>18.302.346</u>	<u>21.662.391</u>

10.2.5. Beleggingsvorderingen en –schulden

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Te vorderen dividendbelasting	0	16.415
Liquide middelen (ten aanzien van beleggingen)	1.472.775	(428.052)
Stand ultimo boekjaar	<u>1.472.775</u>	<u>(411.637)</u>

10.3. Risico's van financiële instrumenten

In de hierna volgende toelichtingen op de risico's van de beleggingen is een 'doorkijkmethode' toegepast. Dit betekent dat naar het risicoprofiel van de beleggingen binnen de beleggingsfondsen is doorgekeken, in plaats van uitsluitend te kijken naar de participaties in de beleggingsfondsen. Het pensioenfonds beoogt hiermee op een transparante wijze inzicht te geven in de risico's die samenhangen met de beleggingen waarin zij heeft geïnvesteerd.

10.3.1. Prijsrisico

Hier volgen de toelichtingen op de onderdelen van het prijsrisico.

Valutarisico

De meeste aandelenfondsen beleggen in aandelen die genoteerd zijn in andere valuta dan de Euro waardoor ze zijn blootgesteld aan valutarisico. Alleen in de gehedgde variant van een beleggingsfonds wordt het valuta risico grotendeels afgedekt.

In het staatsobligatiefonds zitten enkel beleggingen gedemineerd in Euro waardoor het niet is blootgesteld aan enig valutarisico. In de overige fondsen kunnen beleggingen zitten met een denominatie in andere Europese valuta dan in Euro, maar al deze posities worden gehedgd naar Euro via 1-maands valuta forward contracten waardoor deze beleggingsfondsen een beperkt valutarisico lopen. Aangezien HighYield en Emerging Market obligaties in andere valuta dan de Euro genoteerd kunnen zijn, zijn deze beleggingsfondsen onderhevig aan valutarisico. Aangezien alle beleggingen gedemineerd zijn in Euro, is het LDO fonds niet blootgesteld aan enig valutarisico.

De Commodity fondsen bestaan of uit instrumenten in Euro of worden afgedekt middels 1-maands forward contracten naar Euro waardoor ook hier het valutarisico afgedekt wordt.

Niet- beursgenoteerd vastgoed in andere valuta dan Euro wordt middels valutacontracten ook volledig afgedekt naar Euro waardoor deze beleggingen niet zijn blootgesteld aan enig valutarisico. In het GTAA fonds kunnen valutaposities ingenomen worden. Indien dit geval is, lopen de deelnemers in het fonds valutarisico.

De verdeling van de beleggingen in financiële instrumenten naar valuta is als volgt:

Omschrijving	2011		2010	
	Euro	Percentage	Euro	Percentage
▪ Euro	307.407.621	95,0%	265.582.542	93,8%
▪ Amerikaanse dollar	(3.176.263)	-1,0%	3.069.526	1,1%
▪ Britse pond	(857.093)	-0,3%	161.207	0,1%
▪ Japanse Yen	(237.763)	-0,1%	927.184	0,3%
▪ Overige valuta (incl. beleggingsvorderingen)	20.453.638	6,4%	13.284.267	4,7%
Stand ultimo boekjaar	<u>323.590.140</u>	<u>100,0%</u>	<u>283.024.726</u>	<u>100,0%</u>

De "overige valuta"betreffen: Australische dollar, Canadese dollar, Hong Kong dollar, Braziliaanse real en Zwitserse frank.

Renterisico

Alle aandelenfondsen zijn onderhevig aan renterisico gezien fluctuaties in rentestanden de prijs van aandelen kan beïnvloeden.

Alle obligatiefondsen zijn onderhevig aan renterisico en bovendien neemt dit renterisico toe met de looptijd van de obligaties. Enkel binnen staatsobligatiefondsen en het tactische overlay fonds worden bovendien actief posities ingenomen om te profiteren van verwachte veranderingen in de rente. HighYield en Emerging Market Debt fondsen zijn onderhevig aan renterisico en bovendien neemt dit renterisico toe met de looptijd van de obligaties. Fluctuaties in rentestanden beïnvloeden de prijs van vastrentende producten, waaronder obligaties en swaps. Het renterisico neemt ook toe met de looptijd. Binnen het LDO fonds wordt geen actief beleid gevoerd om te profiteren van verwachte veranderingen in de rente.

Gezien fluctuaties in rentestanden de prijs van swaps kan beïnvloeden, zijn alle Commodity fondsen onderhevig aan renterisico. Het GTAA fonds is onderhevig aan renterisico gezien fluctuaties in rentestanden de prijs van de beleggingsinstrumenten kan beïnvloeden.

De verdeling van de beleggingen in financiële instrumenten naar renteherzieningsdatum- of aflossingsdatum, indien deze eerder ligt, en de gemiddelde effectieve rentevoet is als volgt:

Omschrijving	2011	2010
▪ Korter dan een jaar	31.037.351	22.982.386
▪ 1 – 5 jaar	103.634.719	70.973.572
▪ 6 – 10 jaar	38.588.839	42.978.087
▪ langer dan 10 jaar	40.229.954	25.118.462
▪ Niet rentedragende instrumenten	110.099.277	120.972.219
Stand ultimo boekjaar	<u>323.590.140</u>	<u>283.024.726</u>

Marktrisico

Marktrisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen van marktprijzen, veroorzaakt door factoren die uitsluitend gelden voor een specifiek instrument of door factoren die de gehele marktomstandigheden beïnvloeden.

Aandelenfondsen zijn onderhevig aan marktrisico's.

Alle obligaties zullen altijd risico's lopen op de markt bij grote koersschommelingen omwille van onder andere grote veranderingen in de rente, spreads of valutaverschillen.

Grondstofbeleggingen zijn altijd onderhevig aan marktrisico gezien de kans op grote koersschommelingen omwille van onder andere grote veranderingen in de rente of valutaverschillen. Vastgoedbeleggingen zijn altijd onderhevig aan marktrisico gezien de kans op grote koersschommelingen omwille van onder andere grote veranderingen in de rente of valutaverschillen. Het GTAA fonds is onderhevig aan marktrisico's.

De verdeling van de beleggingen naar geografisch gebied is als volgt:

Omschrijving	2011		2010	
	€	%	€	%
Nederland	55.690.919	17,3%	55.534.942	19,6%
Duitsland	34.412.195	10,7%	34.817.847	12,3%
Frankrijk	49.889.397	15,5%	35.603.231	12,6%
Verenigd Koninkrijk	19.889.573	6,2%	24.160.710	8,5%
Spanje	4.929.381	1,5%	3.965.526	1,4%
Oostenrijk	13.890.594	4,3%	7.115.755	2,5%
Luxemburg	10.740.984	3,3%	12.791.777	4,5%
Schotland	4.662.371	1,4%	0	0%
Australië	3.429.864	1,1%	3.229.526	1,1%
Verenigde Staten	45.375.835	14,1%	40.298.600	14,3%
Japan	5.222.588	1,6%	6.587.796	2,3%
Overige landen (inclusief beleggingsvorderingen)	75.456.439	23,0%	58.919.016	21,0%
Stand ultimo boekjaar	<u>323.590.140</u>	<u>100,0%</u>	<u>283.024.726</u>	<u>100,0%</u>

De verdeling van de beleggingen naar sector is als volgt:

Omschrijving	2011		2010	
	€	%	€	%
Industrie	33.159.017	10,2%	24.512.329	8,6%
Financiële Instellingen ¹⁾	99.570.788	30,8%	128.707.165	45,5%
Overheid	113.536.690	35,1%	81.523.450	28,8%
Olie	6.359.143	2,0%	3.072.285	1,1%
Overige sectoren (inclusief beleggingsvorderingen)	70.964.502	21,9%	45.209.497	16,0%
Stand ultimo boekjaar	<u>323.590.140</u>	<u>100,0%</u>	<u>283.024.726</u>	<u>100,0%</u>

¹⁾ De sector financiële instellingen bestaat o.a. uit banken, investeringsmaatschappijen, verzekeraars en vastgoedontwikkelaars.

10.3.2. Kredietrisico

Aandelenfondsen lopen alleen kredietrisico tijdens de settlement van transacties. Aangezien ondernemingen niet verplicht zijn dividenden uit te keren, is er geen risico dat een tegenpartij niet voldoet aan de betalingsverplichtingen.

De economische staat van onderliggende ondernemingen en soevereine staten kan veranderen en dit risico zal door de markt verdisconteerd worden in de prijs van obligaties. Ook zijn obligatiefondsen onderhevig aan settlement risico's ten tijde van de aan- of verkoop en couponbetalingen. De economische staat van onderliggende ondernemingen en soevereine staten kan veranderen en dit risico zal door de markt verdisconteerd worden in de prijs van obligaties. Bij obligaties uitgegeven door HighYield ondernemingen en Emerging Market landen is dit risico groter dan bij Investment grade beleggingen danwel verder ontwikkelde soevereine staten. Het risico bestaat dat de tegenpartij in een swap niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit risico wordt beperkt door onderpandsovereenkomsten die met alle tegenpartijen zijn gesloten. De obligaties in de fondsen zijn staatsobligaties en die bezitten slechts een beperkt kredietrisico.

In het hypothekenfonds bestaat het risico dat de hypotheekgever niet aan zijn verplichtingen kan voldoen,

waarna het fonds een eigendomsrecht op het onderliggende woonhuis overhoudt. Dit risico wordt echter voor een deel van de hypotheek beperkt door een Nederlandse Hypotheek Garantie. Percepties over de totale omvang van dit risico zullen door de markt verdisconteerd worden in de prijs van hypotheek. Bij beleggingen in grondstoffen wordt er echter geïnvesteerd in swaps waarbij er een direct tegenpartij risico is. Daarnaast wordt er ook kredietrisico gelopen over de investeringen van de eventuele liquiditeitsoverschotten in de money market instrumenten. Aangezien het GTAA fonds handelt in OTC instrumenten, is het GTAA fonds onderhevig aan settlement risico's.

De verdeling van de beleggingen naar rating is als volgt:

Omschrijving	2011		2010	
	€	%	€	%
AAA	108.190.329	48,6%	81.096.069	47,8%
AA	7.791.503	3,5%	8.796.448	5,2%
A	33.426.887	15,0%	31.451.404	18,5%
BBB	24.185.608	10,9%	17.142.231	10,1%
BB	2.881.357	1,3%	3.124.376	1,8%
B	2.245.138	1,0%	1.960.664	1,2%
Overige ratings	235.883	0,1%	172.732	0,1%
Geen rating (inclusief beleggingsvorderingen)	43.738.945	19,6%	25.945.450	15,3%
Stand ultimo boekjaar	<u>222.695.650</u>	<u>100,0%</u>	<u>169.689.374</u>	<u>100,0%</u>

10.3.3. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen uit hoofde van financiële instrumenten kan voldoen. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor liquiditeitsposities.

10.3.4. Concentratierisico

Het pensioenfonds heeft de beleggingen zoveel mogelijk gespreid naar valuta, regio's, sectoren en emittenten.

Alle aandelenfondsen hebben een breed gespreide portefeuille waarbij de concentratie afwijkingen zijn gemaximeerd ten opzichte van de benchmark.

De meeste obligatiefondsen hebben een breed gespreide portefeuille waarbij de concentratie afwijkingen zijn gemaximeerd ten opzichte van de benchmark. De benchmark voor het staatsobligatiefonds daarentegen bestaat uit slechts 8 overheden en derhalve van de portefeuille waardoor deze is blootgesteld aan een concentratierisico. De HighYield en Emering Market Debt fondsen hebben een breed gespreide portefeuille waarbij de concentratie afwijkingen zijn gemaximeerd ten opzichte van de benchmark. Het Long Duration Overlay fonds sluit alleen swaps af met een beperkte lijst van goedgekeurde tegenpartijen waardoor het is blootgesteld aan concentratierisico.

Het hypotheekfonds belegt alleen in hypotheek met Nederlandse woonhuizen als onderpand. Dit risico wordt beperkt door zoveel mogelijk geografisch te spreiden binnen Nederland. Conform de index, hebben grondstoffenfondsen echter wel een grote exposure naar de energie sector, met name de olie sector.

Daarnaast worden alleen swaps afgesloten met een beperkte lijst van goedgekeurde tegenpartijen waardoor het is blootgesteld aan concentratierisico.

Alle vastgoedfondsen hebben een breed gespreide portefeuille waarbij de concentratie afwijkingen zijn gemaximeerd ten opzichte van de benchmark. Het GTAA fonds is een breed gespreide portefeuille. Per 31 december 2011 en 31 december 2010 heeft het pensioenfonds de volgende individuele beleggingen of beleggingen van eenzelfde uitgevende instelling in portefeuille die groter zijn dan 2% van het balanstotaal:

Omschrijving	2011		2010	
	€	%	€	%
Duitsland staatsobligaties)	29.933.472	9,3%	29.386.645	10,4%
Frankrijk (staatsobligaties)	39.800.600	12,3%	24.613.143	8,7%
Nederland (staatsobligaties)	17.318.832	5,3%	9.709.290	3,4%
Oostenrijk (staatsobligaties)	12.884.448	4,0%	6.221.095	2,2%
Overige beleggingen (inclusief beleggingsvorderingen)	223.652.788	69,1%	213.094.553	75,3%
Stand ultimo boekjaar	<u>323.590.140</u>	<u>100,0%</u>	<u>283.024.726</u>	<u>100,0%</u>

10.3.5. Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit van de geautomatiseerde systemen, en dergelijke. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Operationele risico's worden zoveel mogelijk beperkt door uitgebreide AOIC's met ingebouwde controle momenten. Toch kan menselijk handelen altijd leiden tot fouten ondanks de strakke protocollen.

10.3.6. Systeemrisico

Systeemrisico is het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale financiële markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds participeert, niet langer verhandelbaar zijn en zelfs hun waarde verliezen. Dit risico is voor het pensioenfonds, evenals voor andere marktpartijen, niet beheersbaar.

10.4. Vorderingen en overlopende activa

10.4.1. Vorderingen uit hoofde van herverzekering

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Door AEGON nog in het gesepareerde beleggingsdepot te storten	0	2.423.040
Stand ultimo boekjaar	<u>0</u>	<u>2.423.040</u>

10.4.2. Overige vorderingen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Te vorderen premies	605.415	196.663
Vooruitbetaalde overgedragen pensioenverplichtingen	83.445	0
Vooruitbetaalde facturen	15.945	0
Stand ultimo boekjaar	<u>704.805</u>	<u>196.663</u>

Alle vorderingen hebben een looptijd van korter dan een jaar.

10.5. Stichtingskapitaal en reserves

10.5.1. Wettelijke en statutaire reserves

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Algemene reserve	(16.280.119)	(6.141.448)
Stand ultimo boekjaar	<u>(16.280.119)</u>	<u>(6.141.448)</u>

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

	2011	2010
Stand primo boekjaar	(6.141.448)	(9.036.554)
Mutatie via resultaatbestemming	(10.138.671)	2.895.106
Stand ultimo boekjaar	<u>(16.280.119)</u>	<u>(6.141.448)</u>

10.5.2. Overige reserves

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Reserve beleggings- en actuariële risico's	31.412.000	27.918.000
Stand ultimo boekjaar	<u>31.412.000</u>	<u>27.918.000</u>

Het verloop van Reserve beleggings- en actuariële risico's is als volgt:

	2011	2010
Stand primo boekjaar	27.918.000	26.788.000
Mutatie via resultaatbestemming	3.494.000	1.130.000
Stand ultimo boekjaar	<u>31.412.000</u>	<u>27.918.000</u>

10.5.3. Solvabiliteit en herstelplan

Solvabiliteit

De solvabiliteit van het pensioenfonds is als volgt:

	2011	2010
Minimaal vereist eigen vermogen	15.132.000	13.169.000
Vereist eigen vermogen	31.412.000	27.918.000

Volgens de Pensioenwet dient een pensioenfonds een minimaal vereist dan wel vereist eigen vermogen aan te houden. Voor het aanhouden van een minimaal vereist Eigen vermogen kan een vrijstelling van DNB ontvangen.

Het Vereist Eigen vermogen dient zodanig van omvang te zijn dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de technische voorzieningen.

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als reservetekort. Voor de berekening van het Vereist Eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van standaard model zoals voorgeschreven door DNB, de zogenaamde S-toets.

Herstelplan

In 2009 heeft het bestuur een herstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. Uit evaluatie blijkt dat de dekkingsgraad per 31 december 2011 (105.0%) onder de in het herstelplan ingeschatte dekkingsgraad (108,9%) ligt.

Belangrijkste reden voor deze daling is de rente.

In het herstelplan ontstaat gedurende de eerste 4 jaar geen resultaat op de gehanteerde rekenrente omdat de systematiek van de forward rente termijn structuur (RTS) wordt gehanteerd.

In de feitelijke berekening van de Voorziening Pensioen Verplichtingen (VPV) eind 2011 is de RTS van eind 2011 gehanteerd. Deze rekenrente was aanzienlijk lager en leidde tot een stijging van de VPV.

Dit is in het jaar 2011 de belangrijkste reden waarom de dekkingsgraad eind 2011 lager is dan de dekkingsgraad conform herstelplan.

Het minimaal vereist eigen vermogen is gelijk aan een bepaald percentage van de VPV.

Het bestuur hanteert hiervoor een percentage van 5 %. Dit percentage is getoetst aan het minimaal vereist eigen vermogen zoals bepaald op basis van het besluit financieel toetsingskader pensioenfonds, artikel 1.

Het vereist eigen vermogen is vastgesteld op basis van het door DNB vastgestelde standaardmodel. Dit percentage komt uit op 10,3% van de VPV. Het vereist eigen vermogen op basis van het standaardmodel wordt vastgesteld met de zogenaamde S-wortel formule waarbij rekening wordt gehouden met een 8-tal risico's (rente, aandelen- en vastgoed, valuta, grondstoffen, krediet, verzekeringstechnische en concentratie)

10.6. Technische voorzieningen

In de technische voorzieningen zijn de volgende pensioenregelingen opgenomen:

- Basisregeling
- Excedentregeling
- AIP-regeling

De **Basisregeling** is van toepassing op het salarisdeel van 1 tot en met 3x franchise
Voor het ouderdomspensioen is er een opbouw op kapitaalbasis.

De opbouw van pensioenaanspraken bedraagt:

- voor ouderdomspensioen 1,7% per jaar
- backservice: 1,7% over in verleden opgebouwde rechten
- voor partnerpensioen: 50% gekapitaliseerd (na 1 januari 2005)

De **Excedentregeling** is van toepassing op het salarisdeel van 3x tot en met 8x franchise

Voor het ouderdomspensioen is een opbouw op kapitaalbasis.

De opbouw van pensioenaanspraken bedraagt:

- voor ouderdomspensioen 1,3% per jaar
- backservice: 1,3% over in verleden opgebouwde rechten (na 1 januari 2005)
- voor partnerpensioen: 50% gekapitaliseerd (na 1 januari 2005)

Naast de collectieve pensioenregeling voert het fonds de **Aanvullend Individuele Pensioen (AIP) regeling** uit. Toetreding tot de AIP regeling is niet meer mogelijk vanaf 1 januari 2004. Tevens is het per 1 januari 2004 niet meer toegestaan om enige inleg te doen in de AIP regeling.

In principe kan de deelnemer van zijn aanspraak gebruik maken op de eerste van de maand waarin hij de 65-jarige leeftijd bereikt voor de inkoop van een levenslang pensioen. Het reglement van de AIP regeling is hiertoe aangepast in 2005.

Echter, in het kader van het toestaan door de wet van het toepassen van een vroegpensioenregeling, kan het AIP ook op de oorspronkelijke manier worden toegepast, zoals hieronder omschreven, vermits de deelnemer geboren is voor 1 januari 1950:

De deelnemer kan van zijn aanspraak gebruik maken op de eerste van de maand waarin hij de 62-jarige leeftijd bereikt voor de inkoop van een tijdelijk (deel-) pensioen tot het 65ste jaar. De optie om vanaf de 60-jarige leeftijd uit te laten keren is wettelijk niet meer mogelijk.

Indien de deelnemer hiervan afziet wordt het beschikbare kapitaal op 65-jarige leeftijd aangewend voor de inkoop van een levenslang pensioen.

Het kapitaal dat bij overlijden tot uitkering komt, dient door de partner respectievelijk zijn kinderen te worden aangewend als koopsom voor één of meer pensioenen.

Binnen de AIP regeling worden er geen toeslagen verleend op ingegane uitkeringen.

10.6.1. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

	2011	2010
Actieve deelnemers	122.044.314	109.942.821
Arbeidsongeschikte deelnemers	3.990.053	3.494.360
Gewezen deelnemers	39.314.343	29.361.020
Pensioentrekkenden	126.447.300	110.654.776
Kapitaal AIP	4.293.166	4.385.753
Netto Voorziening pensioenverplichtingen	296.172.813	257.838.730
Excassovoorziening	5.901.979	5.138.642
Stand ultimo boekjaar	302.074.792	262.977.372

Het verzekerde kapitaal van de AIP regeling bedraagt op de einddatum € 5.030.414 en bij overlijden voor de einddatum € 1.711.174.

Het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds kan als volgt worden weergegeven:

	2011	2010
Stand primo boekjaar	262.977.372	222.678.754
Pensioenopbouw	7.066.128	11.234.000
Indexering en overige toeslagen	0	19.000
Rentetoevoeging	3.408.187	2.992.000
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	(9.189.664)	(9.283.000)
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	(396.907)	(460.000)
Wijziging marktrente	38.271.471	20.234.618
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	458.675	(1.011.000)
Wijziging actuariële grondslagen	0	17.221.000
Overige mutaties	(520.470)	(648.000)
Stand ultimo boekjaar	<u>302.074.792</u>	<u>262.977.372</u>

10.6.2. Overige technische voorzieningen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Voorziening backservice koopsom	3.602.405	400.000
Stand ultimo boekjaar	<u>3.602.405</u>	<u>400.000</u>

Voorziening backservice koopsom

Het verloop van deze post kan als volgt worden weergegeven:

	2011	2010
Stand primo boekjaar	400.000	3.166.000
Dotatie	3.602.405	400.000
Vrijval	(400.000)	(3.166.000)
Stand ultimo boekjaar	<u>3.602.405</u>	<u>400.000</u>

Voorziening aanpassing overlevingstafel

Het verloop van deze post kan als volgt worden weergegeven:

	2011	2010
Stand primo boekjaar	0	6.903.041
Vrijval	0	(6.903.041)
Stand ultimo boekjaar	<u>0</u>	<u>0</u>

10.7. Overige schulden en overlopende passiva

10.7.1. Schulden uit hoofde van herverzekering

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Door AEGON nog aan het gesepareerde beleggingsdepot te onttrekken	218.886	0
Stand ultimo boekjaar	<u>218.886</u>	<u>0</u>

10.7.2. Overige schulden

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Vooruitontvangen premies	3.000.000	0
Vooruitontvangen overgenomen pensioenverplichtingen	202.981	426.505
Nog te betalen accountantskosten	26.000	26.000
Nog te betalen actuariskosten	32.000	32.000
Nog te betalen administratievergoeding	6.000	6.000
Stand ultimo boekjaar	<u>3.266.981</u>	<u>490.505</u>

10.8. Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

10.8.1. Niet toegekende indexaties; inhaalambitie

De indexatieambitie bedraagt 100% van de stijging van de Consumenten Prijs Index (CPI). De verwachte realisatie van de indexatieambitie bedraagt circa 78%.

In 2011 is er geen indexatie toegekend aan de gewezen en gepensioneerde deelnemers gezien de financiële positie van het pensioenfonds ultimo 2011 (reservetekort). Voor 2012 is er tevens geen indexatie toegekend gezien de financiële positie van het pensioenfonds ultimo 2011 (reservetekort).

10.8.2. Uitbesteding

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsovereenkomst afgesloten met de herverzekeraar AEGON Levensverzekeringen N.V. voor een periode van vijf jaar. De jaarlijks te betalen vergoeding bedraagt circa € 149.000.

10.8.3. Ontvangen zekerheden en garanties

Het pensioenfonds heeft geen zekerheden en of garanties ontvangen van derden.

10.8.4. Verstrekte zekerheden en garanties

Het pensioenfonds heeft geen zekerheden en of garanties verstrekt aan derden.

11. Toelichting op de staat van baten en lasten

11.1. Premiebijdragen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Werkgeversgedeelte	7.471.654	7.169.615
Werknemersgedeelte	3.092.625	3.027.048
Totaal	10.564.279	10.196.663

De kostendeekkende premie, de feitelijke premie zijn als volgt:

	2011	2010
Feitelijke premie	10.564.279	10.196.663
Kostendeekkende premie	7.066.000	11.234.000

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2011	2010
Actuariële premies actieve deelnemers	6.185.000	9.815.000
Kostenopslag (minus vrijval excassokosten)	213.000	290.000
Solvabiliteitsopslag	668.000	1.129.000
Totaal	7.066.000	11.234.000

11.2. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

Deze post is als volgt samengesteld:

	2011	2010
Directe beleggingsopbrengsten	6.599.007	6.168.206
Indirecte beleggingsopbrengsten	27.611.781	28.295.316
Kosten vermogensbeheer	155.502	112.888
Totaal	34.366.290	34.576.410

11.2.1. Directe beleggingsopbrengsten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Dividendopbrengsten aandelen	0	109.431
Interestopbrengsten vastrentende waarden	6.596.301	6.056.961
Liquide middelen	347	1.814
Overige baten uit depot	2.359	0
Directe beleggingsopbrengsten	6.599.007	6.168.206

11.2.2. Indirecte beleggingsopbrengsten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Waardeveranderingen vastgoedbeleggingen	(40.165)	3.004.194
Waardeveranderingen aandelen	(6.864.553)	7.186.643
Waardeveranderingen vastrentende waarden	35.105.544	15.024.287
Waardeveranderingen overige beleggingen	(589.045)	3.080.192
Indirecte beleggingsopbrengsten	<u>27.611.781</u>	<u>28.295.316</u>

11.2.3. Kosten vermogensbeheer

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Vaste Beheerkosten	155.502	112.888
Kosten vermogensbeheer	<u>155.502</u>	<u>112.888</u>

Van de totale kosten in beleggingsfondsen, de aan- en verkoopkosten die in de participaties zijn verwerkt, kan geen betrouwbare toerekening aan de verschillende beleggingscategorieën worden gemaakt. Derhalve is deze niet opgenomen.

Het bedrag aan beheerkosten van € 155.502 bestaat uit een vaste beheervergoeding van € 13.646 (is geïndexeerd) voor het vermogensbeheer inclusief administratie van de 2^e vermogensbeheerder Alliance Bernstein tot 1 augustus 2011. Daarnaast wordt een variabele vergoeding gevraagd ter grootte van 0,1% van het per 1 augustus 2011 bij de 2^e vermogensbeheerder verkochte vermogen, voor zeven maanden is dat € 22.988.

Als laatste is er een omvangskorting van +/- € 192.136 verleend op de in de participatiewaarden van de AEGON fondsen in mindering gebrachte variabele beheerkosten. Deze variabele beheerkosten zijn onderdeel van het (on)gerealiseerde koersresultaat op beleggingen.

11.3. Overige baten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Aandeel herverzekeraar in (negatief) technisch resultaat	147.514	481.167
Interestbaten	8.684	27.876
Totaal	<u>156.198</u>	<u>509.043</u>

De interestbaten zijn toegelicht in paragraaf 11.9.

11.4. Pensioenuitkeringen

In totaal is uitgekeerd aan gepensioneerde deelnemers:

	2011	2010
Ouderdomspensioen	7.167.396	6.825.566
Prepensioen	182.593	209.972
Nabestaandenpensioen	1.525.742	1.443.498
Wezenpensioen	35.903	13.140
Afkopen wegens gering pensioen	0	3.707
Uitkering kapitaal	278.030	756.648
Totaal	9.189.664	9.252.531

11.5. Pensioenuitvoeringskosten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Accountantskosten - controle jaarverslag en DNB-jaarstaten door KPMG	45.815	55.750
Actuariskosten	34.205	81.254
Bestuurskosten	42.296	129.476
Contributies	16.017	5.042
Administratiekostenvergoeding	148.926	136.185
Adviseurkosten	0	18.842
Excassokosten uitkeringen	192	(409)
Bijdrage DNB	36.210	6.343
Kosten ALM studie	31.376	27.766
Juridische kosten	41.870	0
Totaal	396.907	460.249

Overeenkomstig artikel 96 van de PW wordt vermeld dat het pensioenfonds in het verslagjaar 2011 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

De door KPMG Accountants N.V. in rekening gebrachte kostenvergoedingen hebben geheel betrekking op honoraria voor de wettelijke controle van de jaarrekening en de verslagstaten.

11.6. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Hier volgt een toelichting op de verschillende componenten van de mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

11.6.1. Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die in het boekjaar zijn toegekend. De samenstelling kan als volgt worden weergegeven:

	2011	2010
Bruto premie	6.630.128	5.911.000
Bruto koopsommen	436.000	5.323.000
Totaal pensioenopbouw	7.066.128	11.234.000

11.6.2. Indexering en overige toeslagen

Het pensioenfonds streeft er naar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de Consumenten Prijs Index geschoond over referteperiode, waarbij de referteperiode loopt van juli van het voorgaande jaar tot juli van het lopende jaar. Deze indexering heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op indexering bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst indexering kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de indexering kan in principe worden ingehaald. Per 1 januari 2011 en 1 januari 2010 is geen indexering toegekend

11.6.3. Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 1,3% (vorig jaar: 1,3%) voor een bedrag ad € 3.408.187 (vorig boekjaar € 2.992.000).

11.6.4. Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

De samenstelling kan als volgt worden weergegeven:

	2011	2010
Uitkeringen	(9.189.664)	(9.283.000)
Afkopen klein pensioen	0	0
Afkopen aan pensioenfonds	0	0
Totaal uitkeringen	<u>(9.189.664)</u>	<u>(9.283.000)</u>

11.6.5. Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

De onttrekking met betrekking tot het verslagjaar bedraagt € (396.907) (vorig jaar € (460.000)).

11.6.6. Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente. Het per 31 december gehanteerde intrestpercentage bedraagt 2,7% en is afgeleid van de rentetermijnstructuur, zoals per 31 december 2011 door DNB is gepubliceerd.

De financiële gevolgen uit hoofde van de wijziging van de marktrente met betrekking tot het boekjaar bedraagt € 38.271.471 (vorig jaar: € 20.234.618).

11.6.7. Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder is opgenomen het saldo van de actuarieel benodigde koopsommen voor overgenomen pensioenverplichtingen en de vrijval van de voorziening dat betrekking heeft op het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van overgedragen pensioenverplichtingen.

Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2011	2010
Koopsom overgenomen waardeoverdracht	1.196.873	0
Afkoop overgedragen waardeoverdrachten	(738.198)	(1.011.000)
Totaal	<u>458.675</u>	<u>(1.011.000)</u>

11.6.8. Wijziging actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikend van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De financiële gevolgen uit hoofde van de wijziging van de actuariële grondslagen met betrekking tot het boekjaar bedraagt € 0 (vorig jaar: € 17.221.000).

11.6.9. Overige mutaties

Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2011	2010
Technisch resultaat op sterfte	264.530	469.000
Technisch resultaat op arbeidsongeschiktheid	(80.000)	35.000
Technisch resultaat op mutaties	(705.000)	(1.152.000)
Technisch resultaat op overige technische grondslagen	0	0
Totaal	<u>(520.470)</u>	<u>(648.000)</u>

11.7. Mutatie overige technische voorzieningen

Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2011	2010
Mutatie voorziening backservice koopsom	3.202.405	(2.766.000)
Mutatie voorziening aanpassing overlevingstafel.	0	(6.903.041)
Totaal	<u>3.202.405</u>	<u>(9.669.041)</u>

11.8. Saldo overdracht van rechten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2011	2010
Overgenomen pensioenverplichtingen	(842.916)	0
Overgedragen pensioenverplichtingen	687.958	914.653
Totaal	<u>(154.958)</u>	<u>914.653</u>

De met de overgenomen pensioenverplichtingen samenhangende toename van de Voorziening voor pensioenverplichtingen en de met de overgedragen pensioenverplichtingen samenhangende vrijval van de Voorziening voor pensioenverplichtingen zijn verantwoord in de post Mutatie voorziening voor pensioenverplichtingen.

11.9. Intrestbaten en -lasten

Het totaal van de posten intrestbaten en intrestlasten kan als volgt worden gesplitst naar de verschillen onderdelen van baten en lasten:

	2011	2010
Interest te late betalingen	8.684	27.876
Totaal intrestbaten	8.684	27.876
Totaal intrestlasten	0	0
Totaal saldo intrestbaten en -lasten	<u>8.684</u>	<u>27.876</u>

11.10. Aantal personeelsleden

Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever

11.11. Verbonden partijen

11.11.1. Bestuur

Het bestuur is belast met de vorming van het beleid en de dagelijkse gang van zaken binnen het pensioenfonds. De bestuurders ontvangen voor hun werkzaamheden geen bezoldiging.

11.11.2. Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is belast met het toezicht op het bestuur. De bezoldiging over het jaar 2011 voor de leden van het verantwoordingsorgaan tezamen is nihil (2010: nihil).

11.11.3. Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen: het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Overige gegevens

12. Bestemming saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Voor het verslagjaar wordt voorgesteld het resultaat als volgt te bestemmen.

	2011
Wettelijke en statutaire reserves	
Mutatie Algemene Reserve	(10.211.671)
Overige reserves	
Reserve beleggings- en actuariële risico's	3.567.000
Totaal bestemming van het resultaat	(6.644.671)

13. Uitvoeringsovereenkomst

De Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland (SPFN) heeft met Fluor B.V., Fluor Consultants B.V. en Fluor Infrastructure B.V. een overeenkomst gesloten waarin de wederzijdse verhouding is geregeld. In deze overeenkomst ligt onder andere vast welke premies de betreffende ondernemingen maximaal dienen te betalen en binnen welke tijdspanne.

Elk jaar stelt het Bestuur de hoogte van de premies voor het komende jaar vast, echter nooit hoger dan de maximale premie zoals vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst.

In de overeenkomst is de methodiek van premieberekening voor de werkgever vastgelegd; deze is mede afhankelijk van de totale salarissom en de gemiddelde gewogen leeftijd van de deelnemers.

Een belangrijke clausule in de uitvoeringsovereenkomst is de garantie van de werkgever om indien de totale bezittingen minder zijn dan de totale verplichtingen, op eerste verzoek van de DNB de bezittingen van het pensioenfonds aan te vullen zodanig dat een tekort wordt opgeheven. Deze clausule is ingebracht toen de werkgever aan het pensioenfonds verzocht heeft om in meer risicodragende beleggingsproducten, zoals aandelen, te investeren dan in staatsobligaties.

14. Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen bijzondere gebeurtenissen te melden.

15. Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland te Haarlem is aan Milliman Pensioenen vof de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2010.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangevane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132. Het pensioenfonds beschikt niet over het vereist eigen vermogen.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland is naar mijn mening niet voldoende, vanwege een reservetekort.

Amsterdam, 13 juni 2012

drs R.K. Sagoenie AAG

16. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2011 van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland te Haarlem gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2011, het kasstroomoverzicht en de staat van baten en lasten over 2011 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de Stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de Stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de Stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Fluor Nederland per 31 december 2011 en van het resultaat over 2011 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 13 juni 2012

KPMG ACCOUNTANTS N.V.

H.P. van der Horst RA